

LIETUVOS BANKAS
EUROSISTEMA

**TYRIMO ATASKAITA:
ADMINISTRACINIŲ MOKESČIŲ ĮTAKA
FINANSINIAM KAPITALUI**

2014

KOVAS

TYRIMO ATASKAITA: ADMINISTRACINIŲ MOKESČIŲ ĮTAKA FINANSINIAM KAPITALUI

© Lietuvos bankas, 2015

Leidžiama perspausdinti švietimo ir nekomerciniais tikslais, jei nurodomas šaltinis.

Adresas
Gedimino pr. 6
LT-01103 Vilnius

www.lb.lt
info@lb.lt

Lietuvos bankas, atsižvelgdamas į investavimo produktų įvairovę rinkoje, atliko fiziniams asmenims siūlomų investavimo produktų tyrimą, kuriuo, remiantis standartinėmis prielaidomis, siekiama atskleisti bei palyginti šiems produktams taikomų mokesčių dydžius ir įvertinti jų įtaką sukauptam kapitalui. Rengiant šią tyrimo medžiagą, naudoti draudimo ir valdymo įmonių pateikti duomenys.

Tyrimą atliko Finansinių paslaugų ir rinkų analizės skyriaus vyresnieji specialistai Renata Chmelevskienė ir Audrius Šilgalis.

Turinys

I. ĮŽANGA.....	5
II. TYRIMAS	7
II.1. Standartinės prielaidos.....	7
II.2. Taikomi mokesčiai ir kaupimo trukmė.....	7
II.3. Investicinis gyvybės draudimas.....	9
II.4. Investiciniam gyvybės draudimui taikomi administraciniai mokesčiai.....	9
II.5. Investicinio gyvybės draudimo sukaupto kapitalo vertė	12
II.6. Trečiosios pakopos pensijų fondai	13
II.7. Trečiosios pakopos pensijų fondų taikomi mokesčiai	13
II.8. Trečiosios pakopos pensijų fonduose sukaupto kapitalo vertė.....	14
II.9. Kolektyvinio investavimo subjektai.....	15
II.10. Kolektyvinio investavimo subjektams taikomi mokesčiai	16
II.11. Kolektyvinio investavimo subjektuose sukaupto kapitalo vertė	17
III. APIBENDRINIMAS	18

I. Įžanga

Šiuo metu investuotojui rinkoje siūloma daugybė produktų, besiskiriančių savo savybėmis ir taikomais mokesčiais, tačiau jų tikslas tas pats – padėti sukaupti lėšų ateičiai. Lietuvos banko atlikto tyrimo objektas – produktai, skirti neprofesionaliems investuotojams ir tinkami vidutinio bei ilgo laikotarpio investicijoms, platinami Lietuvoje.

Lietuvos draudimo rinkoje investicinio gyvybės draudimo produktus siūlo šios draudimo įmonės ir kitų Europos Sąjungos (ES) valstybių draudimo įmonių filialai, įsteigti Lietuvoje (toliau – draudimo įmonės): UAGDPB „Aviva Lietuva“, gyvybės draudimo UAB „Bonum Publicum“, „Compensa Life Vienna Insurance Group SE“ Lietuvos filialas, „ERGO Life Insurance SE“, „Mandatum Life Insurance Baltic SE“ Lietuvos filialas, UAB „PZU Lietuva gyvybės draudimas“, UAB „SEB gyvybės draudimas“, „Swedbank Life Insurance SE“ Lietuvos filialas. Kiekviena iš šių draudimo įmonių gali pasiūlyti ne vieną investicinio gyvybės draudimo produktą, besiskiriantį ne tik teikiamomis galimybėmis (orientuoti tik į kaupimą, apimantys ir papildomas rizikas produktai ir pan.), bet ir skirtingais taikomais mokesčiais, todėl investuotojui sudaroma galimybė pasirinkti labiausiai jo lūkesčius atitinkantį produktą.

III pakopos pensijų fondus (PF), įtrauktus į tyrimą, valdo šios valdymo įmonės¹: UAB „DNB investicijų valdymas“, UAB „Finasta Asset Management“, UAB „MP Pension Funds Baltic“, UAB „SEB investicijų valdymas“. Kiekviena valdymo įmonė gali pasiūlyti po du skirtingas investavimo strategijas taikančius PF. Dalyviams sudaryta galimybė pereiti į kitos įmonės valdomą III pakopos PF, jei jis labiau atitinka kaupiančiojo lūkesčius.

Kolektyvinio investavimo subjektus (KIS), registruotus Lietuvoje ir skirtus neprofesionaliems investuotojams, valdo šios įmonės: UAB „DNB investicijų valdymas“, UAB „Dovre Forvaltning“, UAB „Finasta Asset Management“, UAB „Orion Asset Management“, UAB „SEB investicijų valdymas“. Investuotojai turi galimybę pasirinkti iš minėtų bendrovių valdomų investicinių fondų ir investicinės kintamojo kapitalo bendrovės (jos valdymas perduotas UAB „Orion Asset Management“), savo lėšas paskirstančių įvairioms investicinėms priemonėms.

Investicinio gyvybės draudimo produktai ir III pakopos PF yra skirti **ilgalaikiam investavimui**, dažniausiai iki senatvės pensijos (daugiausia dėmesio reikėtų skirti ilgojo laikotarpio rezultatams), o KIS – vidutiniam laikotarpiui (fondų dokumentuose dažniausiai nurodomas rekomenduojamas investavimo laikotarpis svyruoja nuo 1 iki 5 metų ir daugiau).

Pagrindiniai investicinio gyvybės draudimo, III pakopos PF ir KIS bruožai nurodomi 1 lentelėje.

1 lentelė. Pagrindiniai investicinių produktų skiriamieji bruožai

Parametrai	Investicinis gyvybės draudimas	III pakopos fondai	KIS
Turto atskyrimas	Turtas nėra atskirtas nuo įmonės turto ² .	Turtas yra atskirtas nuo įmonės turto.	Turtas yra atskirtas nuo įmonės turto.
Depozitoriumas	Nėra reikalavimo.	Turtą privalo laikyti depozitoriume, atskirtą nuo valdymo įmonės ir kitų fondų.	Turtą privalo laikyti depozitoriume, atskirtą nuo valdymo įmonės ir kitų fondų.
Turto diversifikavimo reikalavimai	Netaikomi ³ .	Taikomi griežti diversifikavimo reikalavimai, numatyti įstatymuose. Kaip laikomasi reikalavimų, prižiūri depozitoriumas ir priežiūros institucija.	Taikomi griežti diversifikavimo reikalavimai, numatyti įstatymuose. Kaip laikomasi reikalavimų, prižiūri depozitoriumas ir priežiūros institucija.
Draudimo paslauga	Galimybė draustis ne tik mirties atvejui, bet ir nuo papildomų draudimo rizikų (kritinių ligų, nelaimingų atsitikimų ir pan.). Draudimo paslaugai taikomi mokesčiai.	Nėra.	Nėra.
Investavimo galimybės, pasikeitus investuotojo poreikiams	Yra šių galimybių: <ul style="list-style-type: none">• keisti investavimo planą; dažniausiai du kartus per metus galima keisti	Yra šių galimybių: <ul style="list-style-type: none">• keisti PF toje pačioje valdymo įmonėje; kartą per metus	Yra šių galimybių: <ul style="list-style-type: none">• keisti investicinį fondą toje pačioje valdymo įmonėje. Už perėjimą į

¹ Atliekant tyrimą neįtraukti UAB „Citadele investicijų valdymas“ valdytas ir likviduotas III pakopos PF, UAB „Danske Capital investicijų valdymas“, UAB „DNB investicijų valdymas“ valdomi III pakopos PF, įkurti 2013 m.

² Tačiau draudimo įmonės privalo laikytis kitų joms numatytų reikalavimų (mokumo atsargos, techninių atidėjinių pakankamumo, jų padengimo turtu ir kt. reikalavimų).

³ Jei draudėjo pasirinkta lėšų investavimo kryptis yra tapati KIS, atitinkančiam Direktyvos 2009/65/EB reikalavimus, šiam taikomi diversifikavimo reikalavimai, numatyti įstatymuose.

	<p>nemokamai (draudimo taisyklėse ar kainynuose nurodyta, kiek kartų per metus galima keisti nemokamai), keičiant dažniau taikomi mokesčiai;</p> <ul style="list-style-type: none"> • keisti į kitą tos pačios draudimo įmonės produktą; keičiant perkeliama išperkamoji suma⁴ ir taikomi naujo produkto vėlesnių metų (atsižvelgiant į jau praėjusius draudimo metus) mokesčiai. Pažymėtina, kad ne visos draudimo įmonės suteikia šią galimybę; • keisti į kitų įmonių siūlomą investavimo produktą tik nutraukus draudimo sutartį ir sudarius naują sutartį; žinotina, kad sprendimas nutraukti draudimo sutartį pirmaisiais keleriais draudimo metais finansiškai nuostolingas, nes atgautama tik nedidelė suma, palyginti su sumokėtomis draudimo įmokomis. 	<p>galima keisti nemokamai, keičiant dažniau gali būti taikomi atskaitymai, nustatyti fondo taisyklėse;</p> <ul style="list-style-type: none"> • pereiti į kitos valdomą įmonės valdomą III pakopos PF galima įstatymuose nustatyta tvarka, mokesčiai priklauso nuo patirtų išlaidų dydžio, kai kuriais atvejais jie netaikomi. 	<p>kitą tos pačios įmonės valdomą fondą ar to paties fondo subfondą gali būti imami mokesčiai, nustatyti fondo taisyklėse;</p> <ul style="list-style-type: none"> • pereiti į kitos įmonės valdomą KIS įmanoma tik pardavus turimo fondo investicinius vienetus ir įsigijus naujojo fondo vienetus.
Galimybė atsiimti dalį sukauptų lėšų	Galima, laikantis draudimo sutartyje nustatytų sąlygų.	Galima, jei tai numatyta sutartyje.	Galima, pardavus dalį turimų vienetų.
Taikomos mokesčių lengvatos	15 proc. gyventojų pajamų mokesčio lengvata taikoma įstatymų numatytais atvejais.	15 proc. gyventojų pajamų mokesčio lengvata taikoma įstatymų numatytais atvejais.	Kai vertės padidėjimo pajamos mažesnės nei 10 000 Lt, apmokestinimas joms netaikomas.
Galimybė nutraukti sutartį anksčiau laiko	Galima, taikomi sutarties nutraukimo mokesčiai. Draudimo sutarties nutraukimas lengvatinėmis sąlygomis – per 30 dienų nuo sutarties sudarymo, galima nutraukti sutartį neprarandant sumokėtų įmokų arba jų sumos, perskaičiuotos pagal investavimo rezultata.	Galima, tačiau už sutarties nutraukimą anksčiau laiko gali būti taikomi sutarties nutraukimo mokesčiai.	Galimas vienetų pardavimas, taikomi vienetų išpirkimo mokesčiai.

Įmonės pateikė informaciją apie kiekvieną investicinį produktą, siūlomą fiziniams asmenims, užpildydamos Lietuvos banko parengtas lenteles pagal pateiktas standartines prielaidas (jos aprašytos skyriuje „Standartinės prielaidos“). Atkreiptinas dėmesys, kad analizuojami įmonių duomenys yra tik **pavyzdiniai** (sumodeliuoti pagal standartines prielaidas) ir skirti atskleisti įtakai, kurią atskaitymai, taikomi atitinkamos įmonės investiciniam produktui, turi sukaupto kapitalo vertei. Pakeitus bent vieną iš standartinėse prielaidose pateiktų dydžių (pvz., laikotarpį ar įmokos dydį), skaičiavimai, parodantys administracinių mokesčių įtaką sukaupto kapitalo vertei, gali labai skirtis nuo čia aprašomų rezultatų.

⁴ Išperkamoji suma – sutarties nutraukimo atveju išmokama sukaupto kapitalo vertė išskaičiuojant sutarties nutraukimo mokestį.

II. TYRIMAS

II.1. Standartinės prielaidos

Lietuvos bankui atliekant tyrimą, taikytos šios standartinės prielaidos:

- yra sudaroma investicinio gyvybės draudimo, kaupimo III pakopos PF ar investavimo į KIS subjektą sutartis;
- analizuojamas laikotarpis – 5, 10, 20, 30 metų;
- pastovi visą ataskaitinį laikotarpį periodinė įmoka – 200 Lt / mėn.;
- įmoka mokama kiekvieno mėnesio pirmą dieną;
- nemokama papildomų įmokų;
- pradinė apskaitos vieneto vertė yra 1 Lt;
- skaičiavimams naudojami aktualūs atskaitymai⁵;
- pastovus rinkų augimas (prieš visus mokesčius): 2 proc. (konservatyvus investavimas), 4 proc. (vidutinės rizikos investavimas), 6 proc. (aukštos rizikos investavimas);
- draudimo įmonėms taikoma papildoma prielaida, kad gyvybės draudimo suma yra 1 Lt.

Paminėtina, kad visi skaičiavimai atlikti neatsižvelgus į ilgalaikems investavimo sutartims (investiciniam gyvybės draudimui ir III pakopos PF) taikomą gyventojų pajamų mokesčio lengvatą, platintojų taikomas nuolaidas įmokoms ar kitokį galimą mokesčių sumažinimą.

II.2. Taikomi mokesčiai ir kaupimo trukmė

Draudimo bendrovės ir valdymo įmonės taiko skirtingus mokesčius, tačiau juos galima suskirstyti į dvi pagrindines grupes (žr. 2 lentelę):

2 lentelė. Investicinių produktų mokesčiai

Produkto rūšis	Įmokos mokesčiai	Sukaupto kapitalo mokesčiai
Investicinis gyvybės draudimas	<p>Nuo kiekvienos įmokos skaičiuojamas procentinis mokestis, nurodytas draudimo taisyklėse ar kainynuose. Pirmais metais šis mokestis turi didelę įtaką įmokos daliai, skirtos investavimui, dydžiui. Pirmais ir antrais metais iš kiekvienos sumokėtos įmokos gali būti atskaičiuojama nuo 3 iki 60 proc. Vėlesniais metais mokestis sudaro apie 3–5 proc. įmokos.</p> <p>Draudimo įmonės deklaravo, kad laikantis sutarčių su valdytojais sąlygų investicijų valdytojų taikomi įmokos mokesčiai nėra išskaičiuojami iš draudėjų investuotų lėšų.</p>	<p>Mokesčius, išskaičiuojamus iš kapitalo, reikėtų suskirstyti į dvi grupes:</p> <ul style="list-style-type: none">• <u>draudimo įmonės</u> periodiškai iš kapitalo išskaičiuojami mokesčiai: fiksuotas ir (ar) procentinis dydis (administracinis mokestis, turto valdymo mokestis ir pan.);• <u>investicijų valdytojų</u> išskaičiuojami mokesčiai; atliekant tyrimą, šiems mokesčiams atskleisti ir nustatyti, kokią įtaką jie turi kapitalui, apskaičiuojamas einamasis mokestis (žr. apibrėžimą toliau).
III pakopos PF	<p>Nuo kiekvienos įmokos, patenkančios į fondą, skaičiuojamas procentinis mokestis, nurodytas fondo dokumentuose ir mažinantis investuojamą sumą. Mokestis dažnai priklauso nuo įmokos dydžio (kuo didesnė įmoka, tuo mažesnis įmokos mokestis), tačiau nepriklauso nuo kaupimo laikotarpio. Šis mokestis gali sudaryti nuo 1 iki 3 proc. į fondą patenkančių lėšų.</p>	<p>Tai metinės išlaidos už fondo valdymą ir Jūsų investicijų administravimą. Šis mokestis – tai PF taisyklėse nustatytas metinis procentinis dydis nuo Jūsų investicijų vertės.</p> <p>Kai fondai savo lėšas investuoja į kitų įmonių valdomus fondus (investuojant į savo grupės fondus mokesčiai negali būti taikomi), atsiranda papildomų atskaitymų, mažinančių sukauptą turtą. III pakopos PF valdančios įmonės atskaitymus nuo turto pateikė apskaičiavusios einamąjį mokestį.</p>

⁵ Draudimo ir valdymo įmonių interneto svetainėse ir 2012 m. metinėse ataskaitose skelbiami atskaitymų dydžiai, KIS Pagrindinės informacijos investuotojams dokumentuose pateikti einamieji mokesčiai.

		Kai kurie fondai gali taikyti sėkmės mokestį, skaičiuojamą nuo turto prieaugio.
KIS	Nuo kiekvienos įmokos, patenkančios į fondą, skaičiuojamas procentinis mokestis, nurodytas fondo dokumentuose. Mokestis dažnai priklauso nuo įmokos dydžio (kuo didesnė įmoka, tuo mažesnis įmokos mokestis), tačiau nepriklauso nuo kaupimo laikotarpio. Šis mokestis gali sudaryti nuo 0 iki 2,5 proc. į fondą patenkančių lėšų.	<p>Tai metinės išlaidos už fondo valdymą ir Jūsų investicijų administravimą. Šis mokestis – tai fondo dokumentuose nustatytas metinis procentinis dydis nuo Jūsų investicijų vertės. Visus fondo atskaitymus parodantis einamasis mokestis nurodomas pagrindinės informacijos investuotojams dokumente.</p> <p>Einamasis mokestis apima tiesiogiai valdytojo taikomus mokesčius ir mokesčius, atsirandančius investuojant į kitų valdytojų valdomus KIS.</p> <p>Kai kurie fondai gali taisyti sėkmės mokestį, skaičiuojamą nuo turto prieaugio.</p>

Einamasis mokestis (angl. *ongoing charge*) – pagrindinės informacijos investuotojams dokumente nurodomas per metus iš KIS sudarančio turto išskaičiuojamas mokestis, apimantis visus (išskyrus tam tikras nustatytas išimtis⁶) metinius mokesčius ir išlaidas, dengiamus iš KIS sudarančio turto ir pagrįstas per praėjusius metus patirtais (iš subjekto sudarančio turto išskaitytais) mokesčiais ir išlaidomis.

Jei investicinio gyvybės draudimo investavimo krypties, PF ar KIS lėšos investuojamos į kitus KIS, tai mažina turto vertę ir matyti iš einamųjų mokesčių⁷ (jei PF investuoja į savo grupės valdomus KIS, mokesčiai privalo būti gražinami, o KIS nemo-kamai investuoja į to paties fondo subfondus).

Sėkmės mokestis – mokestis, mokamas KIS ar III pakopos PF valdytojui už sėkmingą fondo valdymą. Tokį mokestį taiko UAB „Finasta Asset Management“ daliai savo valdomų fondų. Jis apibūdinamas taip: „Šis mokestis atskaitomas nuo fondo vieneto vertės prieaugio remiantis aukščiausios pasiektos ribos principu (angl. *high water mark*). Taikant aukščiausios pasiektos ribos principą, sėkmės mokestis yra nuskaičiuojamas iš fondo vieneto vertės dienos prieaugio tik tuo atveju, jei vieneto vertė yra didesnė už visas kada nors anksčiau buvusias fondo vieneto vertes. Pvz., jei fondo vieneto vertė pradeda kristi, sėkmės mokestis taikant aukščiausios pasiektos ribos principą nėra nuskaičiuojamas. Taikant šį principą yra užtikri-nama, kad svyruojant investicinių vienetų vertei ilgu laikotarpiu, fondo dalyviai neturėtų mokėti sėkmės mokesčio kelis kartus. Mokestis yra taikomas fondo lygiu, o ne kiekvienam dalyviui atskirai. Tai reiškia, kad vertinant sėkmės mokesčio dydį yra atsižvelgiama į fondo vieneto vertės prieaugį, o ne kiekvieno dalyvio investicijų vertės pokytį.“⁸

Atkreiptinas dėmesys, kad investuodamas į investicinio gyvybės draudimo pasirinktas investavimo kryptis, kurios dažnai būna tapačios investiciniam fondui ar fondams, investuotojas dažniausiai nežino apie **papildomus mokesčius**, kuriuos išskaičiuoja investicijų valdytojai ir kurie tiesiogiai mažina pajamas iš investicijų. Atliekant tyrimą, šiems papildomiems mokesčiams atskleisti ir jų įtakai sukauptam kapitalui įvertinti buvo apskaičiuotas einamasis mokestis (plačiau žr. II.4.2).

Pažymėtina, kad atliekant tyrimą nevertinami sutarties nutraukimo, vertybinių popierių sąskaitos atidarymo ir tvarkymo mokesčiai ir mokesčiai, taikomi už investicinės krypties ar fondo keitimą bei kitas papildomas paslaugas, investicijų valdytojų patirtos sandorių sudarymo išlaidos.

⁶ Einamojo mokesčio skaičiavimo metodika ir išimtis nurodomos čia:

http://www3.lrs.lt/pls/inter3/dokpaieska.showdoc_l?p_id=430462&p_tr2=2.

⁷ Kai daugiau kaip 10 proc. KIS grynųjų aktyvų investuojama į kitus KIS, skaičiuojant einamojo mokesčio dydį turi būti atsižvelgiama į tų subjektų taikomus mokesčius.

⁸ Sėkmės mokesčio skaičiavimo metodika nurodoma čia: <http://www.finasta.com/uploads/fundfiles/lt-rules-SPF01.pdf>.

II.3. Investicinis gyvybės draudimas

Investicinis gyvybės draudimas yra kaupiamasis gyvybės draudimas, apimantis apdraustojo⁹ gyvybės draudimą ir kapitalo kaupimą. Draudimo įmokos dydžiai ir mokėjimo periodiškumas nustatomi draudėjo ir draudimo įmonės susitarimu, atsižvelgiant į draudėjo poreikius. Draudimo įmoka yra skirta draudėjo pasirinktoms draudimo rizikoms (mirties atvejui, kritinių ligų atvejui ir pan.; atliekant šį tyrimą, draudimo rizikos mokesčiai nėra vertinami) ir draudimo įmonės administraciniais mokesčiams padengti, o likusi jos dalis – investavimui. Investavimui skirtą draudimo įmokos dalį draudimo įmonė investuoja pagal draudėjo pasirinktą investavimo planą (investuotojas pasirenka tam tikras investavimo kryptis iš draudimo įmonės siūlomų investavimo kryptių ir paskirsto investavimui skirtą įmoką procentais kiekvienai iš jų). Investuotojas, sudarydamas investavimo planą, turėtų pasirinkti tokias investavimo kryptis, kurios labiausiai atitiktų jo poreikius ir investavimo rizikos toleravimo lygį. Atkreiptinas dėmesys, kad investavimo riziką¹⁰ prisiima ne draudimo įmonė, o investuotojas, todėl atsakomybė už priimamus investicinius sprendimus tenka jam. Sudarant draudimo sutartį nežinoma, kaip ateityje kis investicijų vertė, kuri dėl svyravimų rinkose gali didėti arba mažėti, todėl būtina atkreipti dėmesį į riziką sukaupti mažesnę nei sumokėtos draudimo įmokos sumą.

Pažymėtina, kad investuotojas draudimo laikotarpiu gali keisti priimtą investavimo rizikos lygį, pasirinkdamas kitas investavimo kryptis (rizikingesnes ar mažiau rizikingas), keisti draudimo įmokos paskirstymo proporciją pagal draudimo taisyklių nustatytas sąlygas, taip pat draudimo taisyklėse gali būti numatyta draudėjo teisė perskirstyti jau sukauptą kapitalą (pakeisti proporciją ar pasirinkti kitas investavimo kryptis). Investuotojas turėtų aktyviai domėtis pasirinktų investavimo kryptių pokyčiais ir jų įtaka turimam kapitalui, kad galėtų laiku priimti tinkamus sprendimus. Atkreiptinas dėmesys, kad nutraukti investicinio gyvybės draudimo sutartį, ypač draudimo laikotarpio pradžioje, yra finansiškai nuostolinga, nes ją nutraukus išmokama tik išperkamoji suma, kuri pirmaisiais metais dėl administracinių mokesčių naštos yra gerokai mažesnė nei sumokėtos įmokos, išskyrus draudimo sutarties nutraukimą lengvatinėmis sąlygomis, t. y. draudėjas turi teisę vienašališkai nutraukti gyvybės draudimo sutartį, kurios terminas yra ne trumpesnis kaip 6 mėnesiai, apie tai raštu pranešęs draudikui per 30 dienų nuo momento, kai jam buvo pranešta apie sudarytą draudimo sutartį. Tokiu atveju draudėjui grąžinama sumokėtų įmokos arba įmokų suma, perskaičiuota pagal investavimo rezultata.

Renkantis investicinį gyvybės draudimo produktą, svarbu atkreipti dėmesį į keletą pagrindinių dalykų: kokio dydžio mokesčiai taikomi, kokių galimybių suteikia pats produktas ir kokios investavimo kryptių pasirinkimo galimybės, kiek kainuoja keisti investavimo planą, atsiimti dalį sukaupto kapitalo ar pasinaudoti kitomis siūlomomis produkto galimybėmis. Tokia informacija pateikiama kiekvienos draudimo įmonės tinklalapyje, investicinio gyvybės draudimo produkto taisyklėse ir kainynuose.

Lietuvos bankas, atlikdamas investicinio gyvybės draudimo produktams taikomų administracinių mokesčių nuo įmokos ir nuo sukaupto kapitalo dydžių tyrimą, taikė prielaidą, kad **gyvybės draudimo suma lygi 1 Lt**, nors ne visais atvejais tokia galimybė draudėjams siūloma. Beveik visos draudimo įmonės pateikė duomenų apie investicinio gyvybės draudimo produktams, kuriuos draudėjai gali įsigyti ir be gyvybės draudimo apsaugos (gyvybės draudimo suma 1 ar 0 Lt), taikomus mokesčius, išskyrus dvi draudimo įmones – gyvybės draudimo UAB „Bonum Publicum“ ir UAB „PZU Lietuva gyvybės draudimas“. Šios įmonės tokių produktų neplatina ir jose yra nustatyta būtina minimali (viršijanti 1 Lt) gyvybės draudimo apsauga.

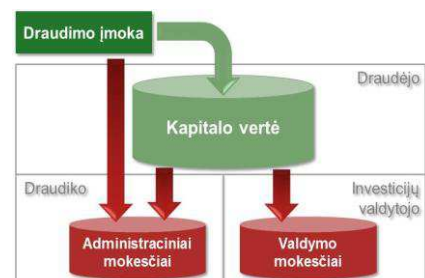
Pažymėtina, kad atliekant tyrimą pagal standartines sąlygas sumodeliuoto produkto sukaupto kapitalo vertė, palyginti su rinkoje esančiais produktais, apimančiais ir draudimo apsaugą, yra didesnė, nes nėra išskaičiuojamas mirties rizikos mokesčiai. Paminėtina, kad sveiko trisdešimtmečio, apsidraudusio gyvybės draudimu, kurio suma 50 000 Lt, mirties rizikos mokesčiai draudimo laikotarpio pradžioje gali svyruoti nuo 8 Lt iki 13 Lt per mėnesį (per visą draudimo laikotarpį šie mokesčiai kinta).

II.4. Investiciniam gyvybės draudimui taikomi administraciniai mokesčiai

Investuotojas, siekdamas investuoti ir sukaupti kapitalą, įsigydamas investicinį gyvybės draudimo produktą turėtų aiškiai suvokti, kad iš investavimui skirtų lėšų bus išskaičiuojami ne tik draudimo įmonės taikomi mokesčiai, bet ir visi kiti su investavimu susiję mokesčiai, išskaičiuojami investicijų valdytojui, į kurių fondus yra investuotos lėšos (žr. 1 pav.).

Draudimo įmonės savo tinklalapiuose atskleidžia tik tą mokesčių dalį, kurią išskaičiuoja pačios. Mokesčiai, kuriuos papildomai gali atskaityti investicijų valdytojai ir kurie tiesiogiai mažina turto vertę, dažniausiai nėra nurodomi draudimo įmonių tinklalapiuose. Draudimo įmonės periodiškai skelbia investicinių vienetų kainas, atsižvelgus į visus investicijų valdytojų išskaičiuotus mokesčius iš

1 pav. IGD įmokos paskirstymas

⁹ Apdraustasis – draudimo sutartyje nurodytas fizinis asmuo, kurio gyvenime atsitikus draudžiamajam įvykiui draudimo įmonė privalo mokėti draudimo išmoką.

¹⁰ Investavimo rizika – pavojus patirti nuostolių arba mažesnę, nei tikėtasi, pelną dėl investicijų vertės svyravimų.

turto, todėl šiame tyrime atskirai nagrinėjami draudimo įmonės ir investicijų valdytojų išskaičiuojami mokesčiai iš draudėjo įmokų ir sukaupto kapitalo.

II.4.1. Draudimo įmonės administraciniai mokesčiai

Administraciniai mokesčiai gali būti skaičiuojami tiek nuo sumokėtos įmokos, tiek nuo sukaupto kapitalo ir gali būti išreikšti kaip procentinis dydis (pvz., 1 proc. sukaupto kapitalo) arba kaip fiksuotas dydis (pvz., 8 Lt per mėn.). Pažymėtina, kad dažniausiai draudimo įmonės taikomas turto valdymo mokesčio dydis (kapitalo procentas) priklauso nuo investavimo krypties rizikingumo. Mokestis didesnis esant didesnei investavimo rizikai. Atsižvelgiant į tai, buvo parinktos skirtingos rizikos investavimo kryptys: konservatyvaus investavimo (2 proc. augimas), vidutinės rizikos investavimo (4 proc. augimas), didelės rizikos investavimo (6 proc. augimas).

Palyginus draudimo įmonių taikomus administracinius mokesčius pagal standartines prielaidas (žr. 3 lentelę), matyti, kad skirtingose draudimo įmonėse sumokėtų administracinių mokesčių suma per visą draudimo laikotarpį skirtinga, pavyzdžiui, kai rinkų augimas 4 proc., kaupiant 30 metų šių mokesčių suma sudaro nuo 7 680 iki 20 163 Lt.

3 lentelė. Draudimo įmonių išskaičiuotų administracinių mokesčių suma (Lt)

Draudimo įmonės (filialo) pavadinimas	Produkto pavadinimas, taisyklių Nr.	Kaupimo laikotarpis, m.			
		5	10	20	30
Sumokėtų draudimo įmokų suma, Lt		12 000	24 000	48 000	72 000
Išskaičiuotų administracinių mokesčių suma, kai rinkų augimas 2 proc.					
UAGDPB „Aviva Lietuva“	VIP Pensinis draudimas, Nr. 005/5*	1 497	3 171	8 165	15 897
UAB „Bonum Publicum“	Universalus gyvybės draudimas su kintančiu kapitalu, Nr. 011*	1 680	3 000	5 640	7 680
„Compensa Life Vienna Insurance Group SE“ Lietuvos filialas	Investicinis pensinis gyvybės draudimas, Nr. 008	1 584	2 597	5 618	10 089
	Investicinis draudimas PLIUS, Nr. 012	3 504	4 251	6 697	10 621
„ERGO Life Insurance SE“	Investicinis gyvybės draudimas „Nordea“ banko klientams, Nr. 023*	1 148	2 352	6 046	11 540
„Mandatum Life Insurance Baltic SE“ Lietuvos filialas	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 007	2 546	4 129	8 431	14 323
UAB „PZU Lietuva gyvybės draudimas“	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 301*	2 819	4 540	9 473	16 522
UAB „SEB gyvybės draudimas“	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 012	1 289	2 907	6 793	11 922
	SEB pensija plus, Nr. 017	895	2 142	5 753	10 961
„Swedbank Life Insurance SE“ Lietuvos filialas	Pensija Plus, Nr. 019	741	2 330	7 935	16 595
Išskaičiuotų administracinių mokesčių suma, kai rinkų augimas 4 proc.					
UAGDPB „Aviva Lietuva“	VIP Pensinis draudimas, Nr. 005/5*	1 570	3 498	9 753	20 163
UAB „Bonum Publicum“	Universalus gyvybės draudimas su kintančiu kapitalu, Nr. 011*	1 680	3 000	5 640	7 680
„Compensa Life Vienna Insurance Group SE“ Lietuvos filialas	Investicinis pensinis gyvybės draudimas, Nr. 008	1 584	2 614	5 837	10 894
	Investicinis draudimas PLIUS, Nr. 012	3 504	4 262	6 890	11 365
„ERGO Life Insurance SE“	Investicinis gyvybės draudimas „Nordea“ banko klientams, Nr. 023*	1 154	2 398	6 438	12 966
„Mandatum Life Insurance Baltic SE“ Lietuvos filialas	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 007	2 551	4 175	8 860	15 945
UAB „PZU Lietuva gyvybės draudimas“	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 301*	2 685	3 932	6 870	10 542
UAB „SEB gyvybės draudimas“	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 012	1 299	2 960	7 034	12 615
	SEB pensija plus, Nr. 017	897	2 163	5 934	11 612
„Swedbank Life Insurance SE“ Lietuvos filialas	Pensija Plus, Nr. 019	755	2 440	8 819	19 604
Išskaičiuotų administracinių mokesčių suma, kai rinkų augimas 6 proc.					
UAGDPB „Aviva Lietuva“	VIP Pensinis draudimas, Nr. 005/5*	1 649	3 876	11 835	26 450
UAB „Bonum Publicum“	Universalus gyvybės draudimas su kintančiu kapitalu, Nr. 011*	2 018	4 424	11 994	24 016
„Compensa Life Vienna Insurance Group SE“ Lietuvos filialas	Investicinis pensinis gyvybės draudimas, Nr. 008	1 584	2 643	6 206	12 351
	Investicinis draudimas PLIUS, Nr. 012	3 504	4 281	7 212	12 703
„ERGO Life Insurance SE“	Investicinis gyvybės draudimas „Nordea“ banko klientams, Nr. 023*	1 157	2 429	6 721	13 793
„Mandatum Life Insurance Baltic SE“ Lietuvos filialas	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 007	2 609	4 447	10 146	19 271
UAB „PZU Lietuva gyvybės draudimas“	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 301*	2 686	3 944	6 993	11 061
UAB „SEB gyvybės draudimas“	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 012	1 314	3 036	7 400	13 721
	SEB pensija plus, Nr. 017	901	2 193	6 209	12 662
„Swedbank Life Insurance SE“ Lietuvos filialas	Pensija Plus, Nr. 019	769	2 560	9 874	23 557

* Šių produktų negalima įsigyti taikant 1 Lt gyvybės draudimo sumą.

Daugelis draudimo įmonių didesnę administracinių mokesčių dalį išskaičiuoja per pirmuosius draudimo metus (žr. priedą Nr. 1), šie mokesčiai turi tendenciją laikui bėgant mažėti, tačiau kai kuriose draudimo įmonėse jų lygis per visą draudimo laikotarpį panašus ar didėjantis. 3 lentelėje pateikta skirtingo draudimo laikotarpio administracinių mokesčių suma.

Didėjant kapitalui, vis didesnę įtaką daro turto valdymo mokestis, skaičiuojamas kaip tam tikras sukaupto kapitalo procentas.

II.4.2. Investicijų valdytojų administraciniai mokesčiai

Investuotojui svarbu žinoti, kad mokesčiai imami ne tik draudimo įmonės, bet ir investicijų valdytojų, į kurių fondus yra investuotos jo pasirinktos investavimo krypties lėšos. Investicijų valdytojų išskaičiuojami mokesčiai iš fondo turto tiesiogiai mažina investuotojo investicijų vertę. Šiems mokesčiams įvertinti draudimo įmonės parinko investavimo kryptį (populiariausią tarp investuotojų arba pagal didžiausią einamąjį mokestį) ir skaičiavimams taikė šių krypčių (fondų) einamąjį mokestį. Pažymėtina, kad draudimo įmonės nevertino investicijų valdytojų pardavimo ir išpirkimo mokesčių, nurodydamos, kad šie mokesčiai (pagal sutartines sąlygas) nemažina investuotojų sukaupto kapitalo vertės.

Palyginus draudimo įmonių pateiktus duomenis (žr. 4 lentelę), matyti, kad skirtingose draudimo įmonėse investuotojo sukauptą turtą mažinanti einamojo mokesčio suma per visą draudimo laikotarpį skirtinga, pavyzdžiui, kai rinkų augimas 4 proc., kaupiant 30 metų šių mokesčių suma sudaro nuo 7 518 iki 22 287 Lt. Tokie skirtumai susidaro dėl skirtingo einamojo mokesčio dydžio, bet jie priklauso ir nuo investuotojo investuotų lėšų dydžio. Šį dydį (ypač pirmaisiais draudimo metais) lemia mokesčiai nuo įmokos, t. y. kuo mokesčiai didesni, tuo mažesnė įmokos dalis yra investuojama. Kadangi einamasis mokestis skaičiuojamas kaip kapitalo procentas, tai turint mažesnę kapitalą išskaičiuota einamojo mokesčio suma bus mažesnė (kai einamojo mokesčio dydis vienodas).

4 lentelė. Investicijų valdytojų išskaičiuotų mokesčių suma (Lt)

Draudimo įmonės (filialo) pavadinimas	Produkto pavadinimas, taisyklių Nr.	Einamasis mokestis, proc.	Kaupimo laikotarpis, m.			
			5	10	20	30
Sumokėtų draudimo įmokų suma, Lt			12 000	24 000	48 000	72 000
Išskaičiuotų mokesčių suma, kai rinkų augimas 2 proc.						
UAGDPB „Aviva Lietuva“	VIP Pensis draudimas, Nr. 005/5*		–	–	–	–
UAB „Bonum Publicum“	Universalus gyvybės draudimas su kintančiu kapitalu, Nr. 011*	0,80	208	852	3 568	8 549
„Compensa Life Vienna Insurance Group SE“ Lietuvos filialas	Investicinis pennisis gyvybės draudimas, Nr. 008	1,14	292	1 237	5 152	11 824
	Investicinis draudimas PLUS, Nr. 012		202	1 038	4 773	11 316
„ERGO Life Insurance SE“	Investicinis gyvybės draudimas „Nordea“ banko klientams, Nr. 023*	0,68	189	773	3 190	7 356
„Mandatum Life Insurance Baltic SE“ Lietuvos filialas	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 007	0,75	169	749	3 221	7 527
UAB „PZU Lietuva gyvybės draudimas“	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 301*	0,40	86	395	1 730	4 084
UAB „SEB gyvybės draudimas“	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 012	0,56	158	633	2 599	6 046
	SEB pensija plus, Nr. 017		163	655	2 684	6 204
„Swedbank Life Insurance SE“ Lietuvos filialas	Pensija Plus, Nr. 019	1,18	347	1 362	5 304	11 650
Išskaičiuotų mokesčių suma, kai rinkų augimas 4 proc.						
UAGDPB „Aviva Lietuva“	VIP Pensis draudimas, Nr. 005/5*	0,81	201	846	3 677	8 933
UAB „Bonum Publicum“	Universalus gyvybės draudimas su kintančiu kapitalu, Nr. 011*	1,57	416	1 737	7 577	18 989
„Compensa Life Vienna Insurance Group SE“ Lietuvos filialas	Investicinis pennisis gyvybės draudimas, Nr. 008	1,90	497	2 146	9 312	22 287
	Investicinis draudimas PLUS, Nr. 012		342	1 796	8 596	21 248
„ERGO Life Insurance SE“	Investicinis gyvybės draudimas „Nordea“ banko klientams, Nr. 023*	1,02	292	1 226	5 354	13 108
„Mandatum Life Insurance Baltic SE“ Lietuvos filialas	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 007	0,60	139	641	2 972	7 518
UAB „PZU Lietuva gyvybės draudimas“	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 301*	1,20	264	1 246	5 822	14 718
UAB „SEB gyvybės draudimas“	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 012	1,62	464	1 888	7 991	19 200
	SEB pensija plus, Nr. 017		479	1 956	8 267	19 740
„Swedbank Life Insurance SE“ Lietuvos filialas	Pensija Plus, Nr. 019	1,30	395	1 596	6 610	15 447
Išskaičiuotų mokesčių suma, kai rinkų augimas 6 proc.						
UAGDPB „Aviva Lietuva“	VIP Pensis draudimas, Nr. 005/5*	0,96	270	1 169	5 363	13 818
UAB „Bonum Publicum“	Universalus gyvybės draudimas su kintančiu kapitalu, Nr. 011*	1,59	426	1 799	8 029	20 642
„Compensa Life Vienna Insurance Group SE“ Lietuvos filialas	Investicinis pennisis gyvybės draudimas, Nr. 008	2,10	566	2 516	11 626	29 775
	Investicinis draudimas PLUS, Nr. 012		388	2 095	10 672	28 211
„ERGO Life Insurance SE“	Investicinis gyvybės draudimas „Nordea“ banko klientams, Nr. 023*	1,92	560	2 394	10 857	27 712
„Mandatum Life Insurance Baltic SE“ Lietuvos filialas	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 007	2,11	491	2 267	10 564	26 893
UAB „PZU Lietuva gyvybės draudimas“	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 301*	1,50	338	1 644	8 186	22 215
UAB „SEB gyvybės draudimas“	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 012	2,23	678	2 818	12 464	31 419
	SEB pensija plus, Nr. 017		701	2 924	12 926	32 392
„Swedbank Life Insurance SE“ Lietuvos filialas	Pensija Plus, Nr. 019	1,40	439	1 832	8 105	20 330

Atkreiptinas dėmesys, kad einamasis mokestis gali būti skirtingas net ir tokio paties investavimo rizikos lygio kryptių (fondų). Investuotojas, prieš pasirinkdamas tam tikrą investavimo kryptį, kai visos lėšos ar jų dalis yra investuojamos į investicinius fondus, turėtų pasidomėti, kokie investicijų valdytojų mokesčiai yra taikomi. Rizikinguose investiciniuose fonduose einamasis mokestis gali siekti ir 2,8 proc.

II.5. Investicinio gyvybės draudimo sukaupto kapitalo vertė

Draudimo laikotarpiui pasibaigus, draudimo įmonė išmoka sukaupto kapitalo vertę atitinkančią išmoką. Išmokos dydis labiausiai priklauso nuo investicijų, į kurias buvo investuotos investuotojo draudimo įmokos, vertės pokyčio.

Palyginus draudimo įmonių pateiktus duomenis apie sukauptą kapitalą standartinių prielaidų pagrindu (žr. 5 lentelę), matyti, kad rinkų augimui sudarant 4 procentus, o draudimo laikotarpiui – 30 metų, sukaupto kapitalo vertė svyruoja nuo 83 176 iki 97 763 Lt, o iš viso sumokėtų per visą draudimo laikotarpį draudimo įmokų suma siekia 72 000 Lt.

5 lentelė. Investicinio gyvybės draudimo sukaupto kapitalo vertė, atskaičius visus mokesčius (Lt)

Draudimo įmonės (filialo) pavadinimas	Produkto pavadinimas, taisyklių Nr.	Kaupimo laikotarpis, m.			
		5	10	20	30
Sumokėtų draudimo įmokų suma, Lt		12 000	24 000	48 000	72 000
Sukaupto kapitalo vertė, kai rinkų augimas 2 proc.					
UAGDPB „Aviva Lietuva“	VIP Pensis draudimas, Nr. 005/5*	11 040	23 060	49 200	78 043
UAB „Bonum Publicum“	Universalus gyvybės draudimas su kintančiu kapitalu, Nr. 011*	10 625	22 250	47 595	76 863
„Compensa Life Vienna Insurance Group SE“ Lietuvos filialas	Investicinis pensinis gyvybės draudimas, Nr. 008	10 631	22 313	46 172	70 609
	Investicinis draudimas PLUS, Nr. 012	8 644	20 512	44 814	69 704
„ERGO Life Insurance SE“	Investicinis gyvybės draudimas „Nordea“ banko klientams, Nr. 023*	11 223	23 143	48 086	74 570
„Mandatum Life Insurance Baltic SE“ Lietuvos filialas	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 007	9 731	21 101	44 859	70 040
UAB „PZU Lietuva gyvybės draudimas“	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 301*	9 522	21 022	45 371	71 635
UAB „SEB gyvybės draudimas“	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 012	11 111	22 697	47 791	75 393
	SEB pensija plus, Nr. 017	11 518	23 518	49 047	76 756
„Swedbank Life Insurance SE“ Lietuvos filialas	Pensija Plus, Nr. 019	11 494	22 593	43 657	63 295
Sukaupto kapitalo vertė, kai rinkų augimas 4 proc.					
UAGDPB „Aviva Lietuva“	VIP Pensis draudimas, Nr. 005/5*	11 312	24 224	54 420	91 128
UAB „Bonum Publicum“	Universalus gyvybės draudimas su kintančiu kapitalu, Nr. 011*	10 942	23 595	53 681	92 691
„Compensa Life Vienna Insurance Group SE“ Lietuvos filialas	Investicinis pensinis gyvybės draudimas, Nr. 008	10 944	23 663	52 042	84 749
	Investicinis draudimas PLUS, Nr. 012	8 859	21 643	50 229	83 176
„ERGO Life Insurance SE“	Investicinis gyvybės draudimas „Nordea“ banko klientams, Nr. 023*	11 694	25 124	56 855	96 403
„Mandatum Life Insurance Baltic SE“ Lietuvos filialas	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 007	10 222	23 383	55 627	97 763
UAB „PZU Lietuva gyvybės draudimas“	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 301*	9 924	22 944	54 567	95 427
UAB „SEB gyvybės draudimas“	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 012	11 358	23 715	52 289	86 593
	SEB pensija plus, Nr. 017	11 782	24 609	53 781	88 361
„Swedbank Life Insurance SE“ Lietuvos filialas	Pensija Plus, Nr. 019	12 039	24 772	52 483	83 479
Sukaupto kapitalo vertė, kai rinkų augimas 6 proc.					
UAGDPB „Aviva Lietuva“	VIP Pensis draudimas, Nr. 005/5*	11 729	26 086	63 509	115 994
UAB „Bonum Publicum“	Universalus gyvybės draudimas su kintančiu kapitalu, Nr. 011*	11 115	24 354	57 330	102 806
„Compensa Life Vienna Insurance Group SE“ Lietuvos filialas	Investicinis pensinis gyvybės draudimas, Nr. 008	11 416	25 806	62 348	112 290
	Investicinis draudimas PLUS, Nr. 012	9 183	23 423	59 656	109 174
„ERGO Life Insurance SE“	Investicinis gyvybės draudimas „Nordea“ banko klientams, Nr. 023*	12 007	26 488	63 446	114 670
„Mandatum Life Insurance Baltic SE“ Lietuvos filialas	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 007	10 259	23 562	56 535	100 284
UAB „PZU Lietuva gyvybės draudimas“	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 301*	10 310	24 898	65 116	126 365
UAB „SEB gyvybės draudimas“	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 012	11 707	25 206	59 364	105 581
	SEB pensija plus, Nr. 017	12 155	26 209	61 252	108 104
„Swedbank Life Insurance SE“ Lietuvos filialas	Pensija Plus, Nr. 019	12 613	27 214	63 676	112 531

* Šių produktų negalima įsigyti taikant 1 Lt gyvybės draudimo sumą.

Investuotojas gali palyginti per skirtingą draudimo laikotarpį sukauptos sumos, atskaičius visus draudimo įmonės ir investicijų valdytojų taikomus mokesčius, ir sumokėtų per šį laikotarpį įmokų santykį. Naudojant standartines prielaidas apskaičiuoto kapitalo vertė viršija sumokėtas draudimo įmokas tik esant ilgesniam draudimo laikotarpiui ir didesniam rinkų augimui.

Remiantis lentelėse pateiktais duomenimis, negalima teigti, kad vienos draudimo įmonės siūlomas investicinis gyvybės draudimo produktas dėl didžiausių administracinių mokesčių, kitos – dėl mažiausios sukaupto kapitalo vertės yra mažiau

patrauklus už kitų draudimo įmonių produktus. Produktai yra skirtingi, kiekvienas asmuo, ketinantis sudaryti investicinio gyvybės draudimo sutartį, turėtų įvertinti ne tik sutarčiai taikomus mokesčių dydžius, bet ir atsižvelgti į draudimo įmonių siūlomų produktų privalumus, draudimo apsaugą bei papildomas paslaugas: draudžiamųjų ir nedraudžiamųjų įvykių apimtį, sutarties nutraukimo mokesčio dydį, mokestį už investavimo krypties keitimą ir pan. Investuotojui rekomenduotina prieš sudarant investicinio gyvybės draudimo sutartį peržiūrėti draudimo įmonių draudimo taisykles (priedus) ir susipažinti su visomis draudimo sąlygomis, kad būtų galima pasirinkti draudimo produktą, labiausiai atitinkantį asmeninius ar šeimos poreikius. Nagrinėjant draudimo taisyklių sąlygas, reikėtų atkreipti dėmesį į tai, kokie įvykiai laikomi draudžiamaisiais ir nedraudžiamaisiais, ar investavimo kryptį keitimas yra mokamas ar nemokamas, kokie galimi papildomo draudimo objektai bei sąlygos, ar yra numatyta galimybė nemokėti draudimo įmokų paliekant draudimo sutartį galioti, ar bus galima atsiimti dalį sukaupto kapitalo paliekant draudimo sutartį galioti ir pan.

Taip pat reikia atkreipti dėmesį į tai, kad investuotojas pats sprendžia, kur turėtų būti investuota draudimo įmokos dalis, prisiimdamas visą investavimo riziką. Investicinio gyvybės draudimo produktus pasirinkę asmenys turėtų domėtis finansų rinkomis, sekti investavimo kryptį aprašymuose (jie atnaujinami kas 3 mėn. ir yra skelbiami kiekvienos draudimo įmonės tinklalapyje) pateikiamą informaciją ir priimti tinkamus sprendimus. Pabrėžtina, kad investicinis gyvybės draudimas nėra paprastas investicinis produktas. Prieš sudarant sutartį reikia pakankamai daug laiko skirti išsamiai analizei, kad būtų pasirinktas tinkamiausias sprendimas, geriausiai atitinkantis vartotojo lūkesčius.

II.6. Trečiosios pakopos pensijų fondai

III pensijų pakopa – tai savarankiškas ilgalaikis kaupimas pensijai III pakopos PF. Įmokas į papildomo savanoriško pensijų kaupimo fondą jo dalyvis moka pagal su valdymo įmone pasirašytą pensijų kaupimo sutartį, o įmokos į pasirinktą PF gali būti periodinės ir neperiodinės. Be to, įmokas dalyvio vardu, kaip ir apsidraudus investiciniu gyvybės draudimu, gali mokėti ir kiti asmenys, pavyzdžiui, sutuoktinis arba darbdavys.

III pakopos PF investavimo rizika tenka dalyviui. Valdymo įmonė negarantuoja turto augimo, todėl investicijų vertė laikotarpio pabaigoje gali būti didesnė arba mažesnė nei sumokėtos įmokos. Renkantis III pakopos PF, būtina atkreipti dėmesį į fondo rizikingumą, nes nuo jo priklauso ne tik galima grąža, bet ir galimas investicijų svyravimas.

Renkantis III pakopos PF, svarbu atkreipti dėmesį į du pagrindinius dalykus: fondo investavimo strategiją ir atskaitymus. Fondo investavimo strategijoje nurodoma, kur bus investuojamos PF lėšos ir kokių reikalavimų laikomasi investuojant. III pakopos fondų investicijos turi būti diversifikuotos, tikslūs investicijų diversifikavimo reikalavimai yra įtvirtinti Papildomo savanoriško pensijų kaupimo įstatyme. Atskaitymai, mažinantys investuojamą sumą ir sukauptą turtą, yra svarbus rodiklis renkantis PF. Įmokos mokestis mažina investuojamą sumą ir yra svarbus trumpuoju laikotarpiu. Atlyginimas valdymo įmonei už PF valdymą, depozitoriumui – už jo paslaugas yra mokamas iš pensijų turto, iš jo dengiamos ir kitos su PF valdymu susijusios išlaidos. Iš pensijų turto galima apmokėti tik tas išlaidas, kurios susijusios su PF valdymu ir yra numatytos PF taisyklėse. Šių išlaidų suma negali viršyti PF taisyklėse nustatytų išlaidų ribų. Visos kitos pensijų fondo taisyklėse nenumatytos arba nustatytas ribas viršijančios išlaidos turi būti padengiamos iš valdymo įmonės lėšų.

Pensijų turtas yra dalyvių bendroji dalinė nuosavybė, saugoma depozitoriume, atskirai nuo valdymo įmonės turto, o valdymo įmonė pensijų turtą valdo, naudoja ir juo disponuoja turto patikėjimo teisės pagrindais. Kiekvieno PF pensijų turtas įtraukiamas į apskaitą atskirai nuo nuosavo valdymo įmonės turto ir kito tos pačios valdymo įmonės valdomo PF pensijų turto. Draudžiama į pensijų turtą nukreipti išieškojimą pagal valdymo įmonės ir dalyvių prievoles, todėl net ir bankrutavus valdymo įmonei PF dalyvių lėšos nenukentėtų.

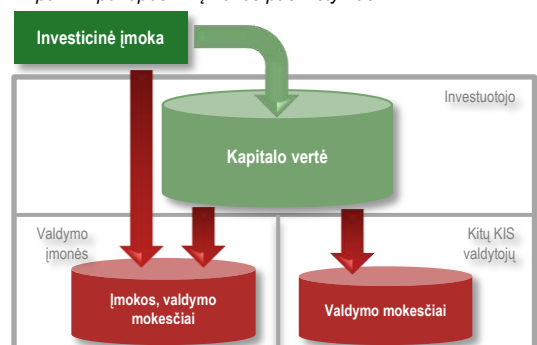
Pensijos išmokėjimo būdą dalyvis gali pasirinkti, be to, iš III pakopos galima bet kada pasitraukti arba atsiimti dalį sukauptų lėšų. Dalyvis gali pakeisti fondą toje pačioje bendrovėje arba pereiti į kitos valdymo įmonės valdomą fondą, tačiau už tai gali būti imamas mokestis, kurio maksimalus dydis nurodytas fondo taisyklėse.

Atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos bankas, atlikdamas III pakopos PF taikomų administracinių mokesčių nuo įmokos ir nuo sukaupto kapitalo dydžių tyrimą, taikė prielaidą, jog visais laikotarpiais mokesčiai yra tokie, kokie nurodyti audituotose 2012 m. metinėse ataskaitose, nors praktikoje, augant fondų turtui, dalies mokesčių (už fondų auditą, už depozitoriumo paslaugas) procentinis dydis, palyginti su turtu, gali mažėti.

II.7. Trečiosios pakopos pensijų fondų taikomi mokesčiai

III pakopos PF mokesčiai gali būti skaičiuojami tiek nuo sumokėtos įmokos, tiek nuo sukaupto kapitalo. Taikomi mokesčiai išreiškiami kaip procentinis dydis (pvz., 1 proc. nuo sukaupto kapitalo). Visi galimi atskaitymai ir jų dydžiai yra pateikiami PF dokumentuose. Įmokos mokestis yra atskaitomas nuo įmokos prieš investicijoms patenkant į fondą, o einamasis mokestis parodo visus atskaitymus, mažinančius kapitalo vertę. Pastebėtina, kad PF atveju einamojo mokesčio skaičiavi-

2 pav. III pakopos PF įmokos paskirstymas

mas nėra įprasta praktika (PF skaičiuoja labai panašų rodiklį – bendrąjį išlaidų koeficientą). Šį mokestį privalu skaičiuoti tik KIS atveju, tačiau, atliekant tyrimą ir siekiant įvertinti visų atskaitymų, mažinančių kapitalo vertę, įtaką investuotojų kaupiamam kapitalui, PF valdančios valdymo įmonės apskaičiavo minėtą mokestį. Investuojant PF lėšas į kitų valdytojų valdomus KIS, atsiranda papildomų, netiesiogiai taikomų mokesčių, mažinančių kapitalo vertę, taip nėra, jei fondo valdytojai visas savo investicijas paskirsto į finansines priemones, nesinaudodami kitais KIS (žr. 2 pav.).

Palyginus valdymo įmonių pateiktus duomenis apie taikomus mokesčius standartinių prielaidų pagrindu (žr. 6 lentelę), matyti, kad skirtinguose III pakopos PF sumokėtų administracinių mokesčių dydis skiriasi. Mažiausiai mokesčių atskaito konservatyviai investuojantys PF, o akcijų PF šis procentas didesnis.

6 lentelė. Trečiosios pakopos pensijų fondų mokesčių suma (Lt)

III pakopos PF pavadinimas	Mokesčiai, proc.		Kaupimo laikotarpis			
	Įmokos	Einamasis	5	10	20	30
Sumokėtų įmokų suma, Lt			12 000	24 000	48 000	72 000
Išskaičiuotų mokesčių suma, kai rinkų augimas 2 proc.						
Finasta obligacijų pensija plius	1	1,47	561	2 020	7 724	17 304
SEB pensija 1 plius	2	1,21	602	1 948	6 987	15 362
Išskaičiuotų mokesčių suma, kai rinkų augimas 4 proc.						
DNB papildoma pensija	2,5	3,15	1 237	4 398	16 794	37 827
MP MEDIO III	2	1,65	746	2 582	10 072	23 719
Išskaičiuotų mokesčių suma, kai rinkų augimas 6 proc.						
DNB papildoma pensija 100	2,5	3,19	1 280	4 704	19 230	46 541
Finasta akcijų pensija plius	2	2,8	1 110	4 149	17 323	42 713
Finasta akcijų pensija plius (15 % sėkmės mok.)	2	2,8	1 248	4 684	19 367	46 981
MP EXTREMO III	2	1,76	797	2 871	12 070	30 776
SEB pensija 2 plius	3	2,06	1 001	3 457	14 010	34 908

Trečiosios pakopos PF įmokos mokesčiai svyruoja nuo 1 iki 3 procentų, o einamieji mokesčiai – nuo 1,21 iki 3.19 procento. Skaičiavimai atlikti remiantis standartinėmis prielaidomis, tačiau reikia atkreipti dėmesį į tai, kad kai kurios įmonės taiko mažesnius įmokos mokesčius, kurie priklauso nuo pasirinkto įmokos dydžio (kuo įmoka didesnė, tuo mažesni atskaitymai nuo įmokos). Taip pat laikomasi prielaidos, kad mokesčių dydis visais laikotarpiais lieka vienodas, nors dažniausiai, augant fondo valdomam turtui, administraciniai mokesčiai mažėja. Investuojant ilgą laikotarpį, svarbesni tampa mokesčiai, atskaitomi nuo sukaupto turto, o įmokos mokesčių reikšmė mažėja.

„Finasta akcijų pensija plius“ taisyklėse yra numatytas sėkmės mokestis. Šis mokestis skaičiuojamas remiantis aukščiausios pasiektos ribos principu (angl. *high water mark*), o skaičiavimo aprašymą galite rasti II.2 skyriuje. Tiriamu atveju daroma prielaida, kad rinkos visą laiką auga, o fondo vertė visada yra didesnė nei aukščiausia iki tol buvusi, todėl visą laikotarpį yra atskaitomas sėkmės mokestis, nors iš tikrųjų fondų vertė svyruoja, ji gali būti tiek mažesnė, tiek didesnė už aukščiausią.

II.8. Trečiosios pakopos pensijų fonduose sukaupto kapitalo vertė

Kaupimo laikotarpiui pasibaigus, valdymo įmonė išmoka sukaupto kapitalo vertę atitinkančią išmoką. Teisė į pensijų išmokas įgyjama, kai dalyvis sukanka PF taisyklėse nurodytą pensinį amžių. Pensinis amžius negali būti daugiau kaip 5 metais mažesnis už pensinį amžių, nustatytą valstybinio socialinio draudimo senatvės pensijai gauti. Išmokos dydis labiausiai priklauso nuo investicijų, į kurias buvo investuotos įmokos, vertės pokyčio. Dalyvis gali pasirinkti pensijų išmokos būdą: vienkartinė išmoka, periodinė išmoka (jei tai numatyta pensijų fondo taisyklėse), perkant anuitetą gyvybės draudimo įmonei.

Palyginus valdymo įmonių pateiktus duomenis apie sukauptą kapitalą standartinių prielaidų pagrindu (žr. 7 lentelę), matyti, kad skirtinguose PF sukaupto kapitalo vertė, kai kaupimo laikotarpis 30 metų, svyruoja nuo 77 082 iki 138 449 Lt priklauso mai nuo rinkų augimo lygio, o visų sumokėtų per visą laikotarpį įmokų suma siekia 72 000 Lt. Atlikus skaičiavimus pagal standartines prielaidas matyti, kad visais laikotarpiais sukauptas kapitalas yra labai artimas sumokėtoms įmokoms arba didesnis.

7 lentelė. Trečiosios pakopos pensijų fonduose sukaupto kapitalo vertė (Lt)

III pakopos PF pavadinimas	Kaupimo laikotarpis			
	5	10	20	30
Sumokėtų įmokų suma, Lt	12 000	24 000	48 000	72 000
Sukaupto kapitalo vertė, kai rinkų augimas 2 proc.				
Finasta obligacijų pensija plius	12 043	24 396	50 068	77 082
SEB pensija 1 plius	11 998	24 464	50 875	79 387
Sukaupto kapitalo vertė, kai rinkų augimas 4 proc.				
DNB papildoma pensija	11 947	24 363	50 673	79 086
MP MEDIO III	12 475	26 450	59 649	101 318
Sukaupto kapitalo vertė, kai rinkų augimas 6 proc.				
DNB papildoma pensija 100	12 537	26 839	61 774	107 246
Finasta akcijų pensija plius	12 728	27 535	64 804	115 249
Finasta akcijų pensija plius (15 % sėkmės mok.)	12 581	26 889	61 668	106 653
MP EXTREMO III	13 073	29 096	72 800	138 449
SEB pensija 2 plius	12 841	28 346	69 678	129 943

Įvertinus taikytas prielaidas bei administracinių mokesčių įtaką, matyti, kad investuotojas savo pensijai skirtinguose fonduose sukauptų nevienodas sumas. Investuotojai gali palyginti per skirtingą kaupimo laikotarpį sukauptas sumas ir sumokėtas įmokas. Investicijos laikomos sėkmingomis, jei sukauptas kapitalas viršija sumokėtų įmokų sumą. Pagrindinis veiksnys, lemiantis sukaupto kapitalo dydį laikotarpio pabaigoje, yra investicijų grąža. Atliekant šį tyrimą, taikyta prielaida, kad grąža visais analizuojamais laikotarpiais yra pastovi, tačiau iš tikrųjų investicijų grąža kinta, gali būti tiek didesnė, tiek mažesnė. Kuo didesnė investicijų grąža, tuo didesnė rizika (investicijų vertė labiau svyruoja). Siekdamas apsaugoti lėšas nuo svyravimų, dalyvis turėtų rinktis Gyvenimo ciklo (angl. *Life Cycle*) strategiją, t. y. pradėti kaupti rizikingame fonde, o artėjant pensiniam amžiui mažinti investicijų riziką.

Atlikus skaičiavimus pagal standartines prielaidas, matyti, kad visais, išskyrus 5 m., kaupimo laikotarpiais investuotojas atgauna tiek pat arba daugiau, nei investavo į III pakopos PF. Šis rodiklis geresnis rizikingesniuose, didesnę dalį lėšų investuojančiuose į akcijas PF. Kaupiant 30 m. ir III pakopos PF per visą kaupimo laikotarpį pervedus 72 tūkst., konservatyvaus investavimo fonduose, esant 2 proc. augimui, būtų sukaupta vidutiniškai 78,2 tūkst., vidutinės rizikos fonduose (4 proc. augimas) – 90,2 tūkst., o rizikingiausiųose, didžiąją dalį lėšų į akcijas investuojančiuose PF (6 proc. augimas) – vidutiniškai 119,5 tūkst. Lt. Realūs III pakopos PF rezultatus ir jų apžvalgas skelbia jų valdymo įmonės ir Lietuvos bankas¹¹.

II.9. Kolektyvinio investavimo subjektai

Analizuojami tik tie KIS, kurie yra platinami neprofesionaliems investuotojams ir kurių dokumentuose nurodyta minimali įmoka yra mažesnė nei 10 tūkst. Lt. Visų KIS, platinamų Lietuvoje, sąrašą galima rasti Lietuvos banko interneto svetainėje (http://www.lb.lt/investiciniai_fondai).

KIS (investicinis fondas arba investicinė kintamojo kapitalo bendrovė) – tai daugelio investuotojų pinigai, kurie investuojami į akcijas, obligacijas, pinigų rinkos priemones, kitus vertybinius popierius ar jų derinius. Šių investicinių priemonių rinkinys vadinamas fondo investicijų portfeliu. Fondo turtas yra visų investicijų rinkinys ir piniginės lėšos, kurias valdo valdymo įmonė. Laikui einant jis kinta – dėl gaunamų pajamų (dividendų ir palūkanų), pelno arba nuostolio, fondui pardavus investicinę priemonę, dėl padidėjusios arba sumažėjusios investicinių priemonių vertės, dėl naujų fondo dalyvių įmokėtų piniginių įnašų arba lėšų išmokėjimo išperkant dalyvių turimus vienetus. Fondo turtas priklauso visiems fondo dalyviams, proporcingai jų turimų investicinių vienetų (fondo akcijų) skaičiui, visa investavimo rizika tenka investuotojui, o valdymo įmonės negarantuoja investicijų vertės augimo. Kaip ir III PF, kolektyvinio investavimo subjektų turtas yra atskirtas nuo valdymo įmonės ir saugomas depozitoriume, o investicijoms Kolektyvinio investavimo subjektų įstatyme yra numatyti griežti diversifikavimo reikalavimai.

Renkantis KIS, svarbiausia atkreipti dėmesį į fondo investavimo strategiją ir galimus atskaitymus, praeities rezultatus. Tiek strategijos, tiek ir mokesčiai labai skiriasi. Vieni fondai investuoja į tam tikrą regioną, kiti stengiasi atkartoti vienos šalies akcijų ar obligacijų rinkos portfelį, tretį investicijas paskirsto po viso pasaulio investicijas. Fondų taikomi atskaitymai priklauso nuo valdytojo pasirinkimo, fondo rūšies, valdymo aktyvumo ar perkamų investicijų. Dalį fondų vienetų įmanoma įsigyti vertybinių popierių biržoje, tada nėra taikomas įmokos mokestis, tačiau gali atsirasti papildomų atskaitymų (tarpininko,

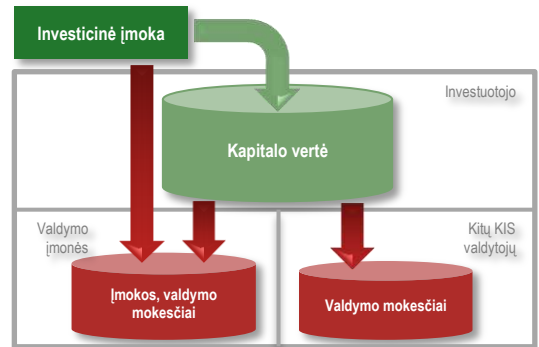
¹¹ Interneto adresas: http://www.lb.lt/pensiju_kaupimo_veiklos_rezultatai.

sąskaitos tvarkymo mokesčiai). Visą informaciją apie fondą galima rasti prospekte, taisyklėse ir pagrindinės informacijos investuotojui dokumente. Pagrindinės informacijos investuotojams dokumente turi būti pateikiama visa investuotojams reikalinga informacija apie esmines KIS savybes, kad jie galėtų suprasti siūlomo KIS esmę bei jam būdingą riziką ir galėtų priimti pagrįstus investicinius sprendimus. Atkreiptinas dėmesys į tai, kad praeities rezultatai negarantuoja, kad ateityje augimas bus toks pats. Rezultatus patartina lyginti su lyginamuoju indeksu, tai padeda įvertinti, kaip sekasi fondo valdytojui palyginti su rinka, į kurią investuojama.

II.10. Kolektyvinio investavimo subjektams taikomi mokesčiai

Išlaidos ir mokesčiai mažina fondų turto vertę. Fondai patiria įvairių išlaidų, pavyzdžiui, investicijų valdymo, depozitoriumo, investicinių vienetų platinimo ir pan. Šias ir kitas išlaidas bei mokesčius tiesiogiai ar netiesiogiai padengia investuotojai, t. y. fondo dalyviai. Tiesioginiai mokesčiai turi didelę įtaką investuojant trumpam laikui, o netiesioginiai – ilgam. Čia išvardyti tik pagrindiniai mokesčiai ir išlaidos, baigtinis galimų taikyti mokesčių ir išlaidų sąrašas pateikiamas fondo taisyklėse ir jo prospekte. Be to, fondo prospekte nurodomas ir maksimalus fondo išlaidų dydis. Papildomų netiesioginių mokesčių, kaip ir investuojant į III pakopos PF, atsiranda, kai fondas savo turtą investuoja į kitus KIS (žr. 3 pav.). Šios išlaidos mažina fondo dalyvių sukauptą turtą ir jas parodo einamasis mokestis, kurį privalo skaičiuoti ir skelbti visi neprofesionaliems investuotojams skirti KIS. Kai fondas investicijas valdo pats ir nesinaudoja kitais KIS, tokių papildomų mokesčių nėra.

3 pav. KIS įmokos paskirstymas

Išanalizavus per 5 metų investavimo laikotarpį¹² sumokamus mokesčius, matyti, kad jie labai skiriasi – nuo 184 Lt į skolos vertybinius popierius ir pinigų rinkos priemones investuojančiuose KIS iki 1 298 Lt daugiausia į akcijas investuojančiuose KIS (žr. 8 lentelę). Mokesčių dydį galima sieti ir su investavimo aktyvumu: aktyviai valdomi fondai patiria daugiau išlaidų nei pasyviai valdomi, o didesnis aktyvumas būdingas rizikingesniems, į akcijas investuojantiems KIS.

8 lentelė. Kolektyvinio investavimo subjektų mokesčiai (Lt)

KIS pavadinimas	Mokesčiai		Kaupimo laikotarpis			
	Įmokos	Einamasis	5	10	20	30
Sumokėtų įmokų suma, Lt			12 000	24 000	48 000	72 000
Išskaičiuotų mokesčių suma, kai rinkų augimas 2 proc.						
DNB likvidumo fondas	0	0,6	184	755	3 169	7 485
Finasta besivystančios Europos obligacijų subfondas	2**	1,15	583	1 873	6 692	14 712
Išskaičiuotų mokesčių suma, kai rinkų augimas 4 proc.						
Finasta Baltic Fund	2**	2,45	981	3 519	13 750	31 757
Finasta lanksčiosios strategijos subfondas	2	3,08	1 162	4 221	16 359	37 105
Finasta lanksčiosios strategijos subfondas (15 % sėkmės mok.)	2	3,08	1 200	4 362	16 858	38 088
Finasta pasaulio akcijų fondų subfondas	2	2,47	987	3 542	13 837	31 940
SEB aktyviai valdomas fondų portfelis 60	1	1,62	622	2 330	9 549	22 919
Išskaičiuotų mokesčių suma, kai rinkų augimas 6 proc.						
DNB akcijų fondų fondas	2,5	2,75	1 151	4 191	17 248	42 363
Dovre Inside Nordic	1	1,95	741	2 898	12 739	32 812
Finasta Naujosios Europos TOP20 subfondas	2**	1,78	803	2 896	12 180	31 038
Finasta Naujosios Europos TOP20 subfondas (15 % sėkmės mok.)	2**	1,78	991	3 659	15 347	38 363
Finasta Rusijos TOP20 subfondas	2**	2,01	873	3 187	13 413	33 950
Finasta Rusijos TOP20 subfondas (15 % sėkmės mok.)	2**	2,01	1 049	3 896	16 302	40 481
OMX Baltic Benchmark Fund	2**	1,65	763	2 730	11 463	29 312
SEB aktyviai valdomas fondų portfelis 100	1	2,32	854	3 362	14 668	37 256
ZPR Global Equity Fund	2	3,44	1 298	4 890	20 155	48 588

*Buvęs „Prudentis Baltic Fund“; fondo valdymą perėmus UAB „Finasta Asset Management“, nuo 2013 m. pavadinimas pakeistas į „Finasta Baltic Fund“.

**Įmokos mokestis netaikomas fondo vienetams įsigyjant vertybinių popierių biržoje.

¹² Į KIS dažniausiai investuojama 1–5 m. laikotarpiui.

Keli fondai savo taisyklėse yra numatę sėkmės mokesčio taikymą už sėkmingą fondo valdymą. Šis mokestis skaičiuojamas remiantis aukščiausios pasiektos ribos principu (angl. *high water mark*). Būtina atkreipti dėmesį į tai, kad sėkmės mokestis taikomas tik tada, kai fondo vieneto vertė yra didesnė pasiekus aukščiausią tašką, o vertei mažėjant jis netaikomas. Finansų rinkos svyruoja, todėl realus mokestis būtų mažesnis nei pritaikytas atliekant šią analizę, darant prielaidą, kad rinkos visą laiką kyla.

Skaičiavimams atlikti naudoti 2012 m. metinėse ataskaitose ir fondų dokumentuose pateikti atskaitymų dydžiai, kurie, didėjant fondų valdomam turtui ar keičiantis situacijai rinkoje, gali keistis. Aktualius atskaitymų dydžius galima rasti valdymo įmonių interneto svetainėse ir fondų dokumentuose.

II.11. Kolektyvinio investavimo subjektuose sukaupto kapitalo vertė

Pagrindinis KIS tikslas – padidinti investicijų vertę, investicijas paskirstant į steigimo dokumentuose nurodytas investicines priemones. Šias priemones parenka fondų valdytojai, atsakingi už fondo valdymą ir investicijų vertės didinimą. Nuo fondo valdytojų darbo ir jų atrinktų investicijų tiesiogiai priklauso sukaupto kapitalo vertė, kurią investuotojas atgaus pardavęs savo įsigytus investicinius vienetus.

Palyginus valdymo įmonių pateiktus duomenis apie sukauptą kapitalą standartinių prielaidų pagrindu (žr. 9 lentelę), matyti, kad skirtinguose fonduose per 5 m. sukaupto kapitalo vertė svyruoja nuo 11 990 iki 13 142 Lt (sumokėtos įmokos – 12 000 Lt), per 30 m. sukaupto kapitalo – nuo 78 795 iki 141 221 Lt, o visų sumokėtų per šį laikotarpį įmokų suma siekia 72 000 Lt.

9 lentelė. Kolektyvinio investavimo subjektuose sukaupto kapitalo vertė, Lt

KIS pavadinimas	Kaupimo laikotarpis			
	5	10	20	30
Sumokėtų įmokų suma, Lt	12 000	24 000	48 000	72 000
Sukaupto kapitalo vertė, kai rinkų augimas 2 proc.				
DNB likvidumo fondas	12 434	25 757	55 326	89 273
Finasta besivystančios Europos obligacijų subfondas	12 017	24 544	51 212	80 189
Sukaupto kapitalo vertė, kai rinkų augimas 4 proc.				
Finasta Baltic Fund	12 223	25 379	54 781	88 842
Finasta lankšiosios strategijos subfondas	12 030	24 575	51 302	80 368
Finasta lankšiosios strategijos subfondas (15 % sėkmės mok.)	11 990	24 416	50 636	78 795
Finasta pasaulio akcijų fondų subfondas	12 217	25 353	54 666	88 556
SEB aktyviai valdomas fondų portfelis 60	12 611	26 758	60 436	102 823
Sukaupto kapitalo vertė, kai rinkų augimas 6 proc.				
DNB akcijų fondų fondas	12 679	27 467	64 830	115 657
Dovre Inside Nordic	13 142	29 096	71 979	135 179
Finasta Naujosios Europos TOP20 subfondas	13 067	29 065	72 635	137 952
Finasta Naujosios Europos TOP20 subfondas (15 % sėkmės mok.)	12 866	28 147	67 858	123 882
Finasta Rusijos TOP20 subfondas	12 989	28 711	70 771	132 389
Finasta Rusijos TOP20 subfondas (15 % sėkmės mok.)	12 801	27 857	66 396	119 715
OMX Baltic Benchmark Fund	13 111	29 267	73 716	141 221
SEB aktyviai valdomas fondų portfelis 100	13 017	28 530	69 049	126 595
ZPR Global Equity Fund	12 520	26 627	60 427	103 332

Suma, kurią parduodamas KIS vienetus atgaus investuotojas, priklauso nuo fondo investicijų vertės kitimo. Investicijų vertė gali tiek kilti, tiek kristi, o visa rizika tenka investuotojui, todėl prieš renkantis fondą būtina apsispręsti dėl priimtinos rizikos. Graža yra tiesiogiai susijusi su rizika, siekiant didesnio pelningumo, investuojama į rizikingesnius aktyvus, todėl galimi ir didesni nuostoliai nesėkmės atveju.

Į obligacijas ir pinigų rinkos priemones investuojančių fondų dalyvis, esant 2 procentų augimui, per 5 m. gali tikėtis sukaupti vidutiniškai 12,2 tūkst. Lt (per 30 m. – 84,7 tūkst. Lt), vidutinės rizikos fondų (mišraus investavimo) dalyvis, esant 4 procentų augimui, gali tikėtis 12,2 tūkst. Lt (per 30 m. – 87,9 tūkst. Lt), akcijų fondų dalyviai (6 proc. augimas) – 12,9 tūkst. Lt (per 30 m. – 126,2 tūkst. Lt).

Analizuojant santykį tarp sumokėtų įmokų ir sukaupto kapitalo, matyti, kad visais laikotarpiais jis yra didesnis arba lygus 1, o tai reiškia, kad investuotojai atgauna daugiau arba tiek pat, kiek investavo. Geriausi rezultatai gauti rizikingesniuose, į akcijų rinką investuojančiuose fonduose, kurių analizuotas rinkų augimas visais laikotarpiais buvo 6 proc. Pažymėtina, kad šis augimas gali kisti, todėl atgaunama suma gali būti didesnė arba mažesnė.

III. Apibendrinimas

Lietuvos bankas, atlikdamas tyrimą, siekė atskleisti, kokia rinkoje siūlomų investicinių produktų administracinių mokesčių įtaka sukauptam kapitalui, nors tirti produktai ir labai skiriasi savo galimybėmis, sąlygomis bei taikomais atskaitymais. Visi nagrinėti produktai skirti investavimui, tačiau kiekvienam investuotojui, norinčiam pasirinkti tinkamiausią produktą, kyla klausimų, kaip tai padaryti ir ką įvertinti. Prieš pasirenkant investavimo produktą labiausiai reikėtų atkreipti dėmesį į toliau nurodomus aspektus.

Investavimo (kaupimo) laikotarpis. Į KIS dažniausiai investuojama 1–5 m. laikotarpiui, o investicinio gyvybės draudimo produktai ir III pakopos PF yra skirti ilgalaikiam investavimui, dažniausiai iki senatvės pensijos amžiaus. Analizuojant rezultatus reiktų įvertinti šį aspektą, nes KIS veiklos trukmė gali būti ribota ir jūs galite neturėti galimybės investuoti ilgą laikotarpį.

Draudimo paslaugos reikalingumas. Reikia įvertinti, ar produktas, apimantis investavimo ir draudimo paslaugas, yra tinkamiausias visais atvejais. Gali būti, kad dėl atskaitymų naudingiau rinktis du skirtingus produktus – draudimo ir investavimo, tačiau kartais vienas produktas, apimantis abu aspektus, gali atrodyti patrauklesnis. Galimybė sudarius vieną draudimo sutartį apdrausti kelis asmenis nuo gyvybės ir papildomų rizikų gali paskatinti rinktis investicinį gyvybės draudimą. Reikia prisiminti, kad kuo didesnė draudimo apsauga, tuo didesni mokesčiai rizikai padengti skaičiuojami iš sukaupto kapitalo, o tai reiškia, kad mažesnė suma bus sukaupta laikotarpio pabaigoje. Daugelis draudimo įmonių siūlo investicinius gyvybės draudimo produktus, kuriuos investuotojas gali įsigyti ir be gyvybės draudimo apsaugos (gyvybės draudimo suma – 1 ar 0 Lt).

Suma, kurią galite sukaupti. Kaip matyti iš gautų rezultatų, esant skirtingai mokesčių naštai, sukauptas kapitalas gerokai skiriasi. Valdymo įmonių valdomuose III pakopos PF sukaupto kapitalo vertė, kai kaupimo laikotarpis 30 metų ir rinkų augimas 4 proc., svyruoja nuo 79 086 iki 101 318 Lt, investicinio gyvybės draudimo – nuo 83 176 iki 97 763 Lt, o KIS – nuo 78 795 iki 102 823 Lt.

10 lentelė. Didžiausios ir mažiausios galimos sukaupti sumos (Lt)

Investicija		Kaupimo laikotarpis, m.			
		5	10	20	30
Sumokėtų įmokų suma, Lt		12 000	24 000	48 000	72 000
Rinkų augimas 2 proc.					
Investicinis gyvybės draudimas	Mažiausia sukaupta suma	8 644	20 512	43 657	63 295
	Didžiausia sukaupta suma	11 518	23 518	49 200	78 043
III pakopos PF	Mažiausia sukaupta suma	12 017	24 544	51 212	80 189
	Didžiausia sukaupta suma	12 434	25 757	55 326	89 273
KIS	Mažiausia sukaupta suma	12 017	24 544	51 212	80 189
	Didžiausia sukaupta suma	12 434	25 757	55 326	89 273
Rinkų augimas 4 proc.					
Investicinis gyvybės draudimas	Mažiausia sukaupta suma	8 859	21 643	50 229	83 176
	Didžiausia sukaupta suma	12 039	25 124	56 855	97 763
III pakopos PF	Mažiausia sukaupta suma	11 947	24 363	50 673	79 086
	Didžiausia sukaupta suma	12 475	26 450	59 649	101 318
KIS	Mažiausia sukaupta suma	11 990	24 416	50 636	78 795
	Didžiausia sukaupta suma	12 611	26 758	60 436	102 823
Rinkų augimas 6 proc.					
Investicinis gyvybės draudimas	Mažiausia sukaupta suma	9 183	23 423	56 535	100 284
	Didžiausia sukaupta suma	12 613	27 214	65 116	126 365
III pakopos PF	Mažiausia sukaupta suma	12 581	26 889	61 668	106 653
	Didžiausia sukaupta suma	13 073	29 096	72 800	138 449
KIS	Mažiausia sukaupta suma	12 520	26 627	60 427	103 332
	Didžiausia sukaupta suma	13 142	29 267	73 716	141 221

Pažymėtina, kad atliekant tyrimą buvo naudojamas per visą kaupimo laikotarpį nekintantis 2 proc., 4 proc. ir 6 proc. dydžio metinis rinkų augimas. Iš tikrųjų investicijų vertė laikui bėgant kinta, todėl pasirinktos investicijos gali būti tiek pelningos, tiek nuostolingos. Atkreiptinas dėmesys, kad praeities rezultatai negarantuoja ateities rezultatų, taigi investicijų vertė gali tiek didėti, tiek ir mažėti. Galima investicinė grąža susijusi su prisiimama rizika: didesnę grąžą duoda rizikingi produktai, kurių vertė gali labai svyruoti, o jų mokesčiai dažniausiai yra didesni nei mažiau rizikingų investicijų. Svarbu aktyviai domėtis finansų rinkomis, sekti savo investicijų vertę ir laiku priimti tinkamus sprendimus.

Investicijų pelningumas ir taikomi mokesčiai. Kiekvienas investuotojas, rinkdamasis investavimo produktą, siekia gauti pelno ar bent išsaugoti investuotą kapitalą, todėl jam svarbu žinoti, koks galimas investicijų prieaugis, įvertinus rinkų augimą

ir visus mokesčius. 11 lentelėje pateikta investavimo produktų vidinės grąžos norma – IRR (angl. *internal rate of return*, IRR), apskaičiuota naudojant standartines prielaidas. Šis rodiklis parodo, kiek vidutiniškai per metus paaugo kiekviena sumokėta įmoka (atsižvelgiama į visus taikomus atskaitymus ir įmokos pervedimo laiką).

11 lentelė. Investavimo produktų vidinės grąžos norma (procentais)

Įmonės pavadinimas	Produkto pavadinimas	Kaupimo laikotarpis, m.			
		5	10	20	30
Sumokėtų įmokų suma, Lt		12 000	24 000	48 000	72 000
Rinkų augimas 2 proc.					
UAGDPB „Aviva Lietuva“	VIP Pensinis draudimas, Nr. 005/5*	-3,26	-0,79	0,25	0,53
UAB „Bonum Publicum“	Universalus gyvybės draudimas su kintančiu kapitalu, Nr. 011*	-4,76	-1,51	-0,08	0,43
„Compensa Life Vienna Insurance Group SE“ Lietuvos filialas	Investicinis pensinis gyvybės draudimas, Nr. 008	-4,74	-1,45	-0,39	-0,13
	Investicinis draudimas PLUS, Nr. 012	-12,75	-3,15	-0,69	-0,22
„ERGO Life Insurance SE“	Investicinis gyvybės draudimas „Nordea“ banko klientams, Nr. 023*	-2,62	-0,72	0,02	0,23
„Mandatum Life Insurance Baltic SE“ Lietuvos filialas	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 007	-8,18	-2,58	-0,68	-0,18
UAB „PZU Lietuva gyvybės draudimas“	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 301*	-9,02	-2,65	-0,56	-0,03
UAB „SEB gyvybės draudimas“	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 012	-3,02	-1,11	-0,04	0,30
	SEB pensija plus, Nr. 017	-1,61	-0,40	0,21	0,42
„Swedbank Life Insurance SE“ Lietuvos filialas	Pensija Plus, Nr. 019	-1,69	-1,20	-0,96	-0,87
UAB „Finasta Asset Management“	Finasta obligacijų pensija plus	0,14	0,32	0,42	0,45
UAB „SEB investicijų valdymas“	SEB pensija 1 plus	-0,01	0,38	0,58	0,64
UAB „DNB investicijų valdymas“	DNB likvidumo fondas	1,40	1,39	1,39	1,39
UAB „Finasta Asset Management“	Finasta besivystančios Europos obligacijų subfondas	0,06	0,44	0,64	0,71
Rinkų augimas 4 proc.					
UAGDPB „Aviva Lietuva“	VIP Pensinis draudimas, Nr. 005/5*	-2,31	0,18	1,23	1,52
UAB „Bonum Publicum“	Universalus gyvybės draudimas su kintančiu kapitalu, Nr. 011*	-3,61	-0,34	1,10	1,63
„Compensa Life Vienna Insurance Group SE“ Lietuvos filialas	Investicinis pensinis gyvybės draudimas, Nr. 008	-3,61	-0,28	0,80	1,06
	Investicinis draudimas PLUS, Nr. 012	-11,80	-2,07	0,45	0,94
„ERGO Life Insurance SE“	Investicinis gyvybės draudimas „Nordea“ banko klientams, Nr. 023*	-1,01	0,90	1,65	1,87
„Mandatum Life Insurance Baltic SE“ Lietuvos filialas	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 007	-6,26	-0,52	1,44	1,96
UAB „PZU Lietuva gyvybės draudimas“	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 301*	-7,41	-0,90	1,26	1,81
UAB „SEB gyvybės draudimas“	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 012	-2,16	-0,24	0,84	1,20
	SEB pensija plus, Nr. 017	-0,72	0,50	1,12	1,33
„Swedbank Life Insurance SE“ Lietuvos filialas	Pensija Plus, Nr. 019	0,13	0,63	0,88	0,96
UAB „DNB investicijų valdymas“	DNB papildoma pensija	-0,17	0,30	0,54	0,62
UAB „MP Pension Funds Baltic“	MP MEDIO III	1,53	1,92	2,11	2,18
UAB „Finasta Asset Management“	Finasta Baltic Fund	0,72	1,10	1,30	1,36
UAB „Finasta Asset Management“	Finasta lankščiosios strategijos subfondas	0,10	0,47	0,66	0,72
UAB „Finasta Asset Management“	Finasta lankščiosios strategijos subfondas (su sėkmės mok.)	-0,03	0,34	0,53	0,59
UAB „Finasta Asset Management“	Finasta pasaulio akcijų fondų subfondas	0,70	1,08	1,28	1,34
UAB „SEB investicijų valdymas“	SEB aktyviai valdomas fondų portfelis 60	1,95	2,14	2,24	2,27
Rinkų augimas 6 proc.					
UAGDPB „Aviva Lietuva“	VIP Pensinis draudimas, Nr. 005/5*	-0,90	1,64	2,71	3,00
UAB „Bonum Publicum“	Universalus gyvybės draudimas su kintančiu kapitalu, Nr. 011*	-3,00	0,29	1,73	2,27
„Compensa Life Vienna Insurance Group SE“ Lietuvos filialas	Investicinis pensinis gyvybės draudimas, Nr. 008	-1,95	1,43	2,53	2,80
	Investicinis draudimas PLUS, Nr. 012	-10,42	-0,48	2,11	2,63
„ERGO Life Insurance SE“	Investicinis gyvybės draudimas „Nordea“ banko klientams, Nr. 023*	0,02	1,94	2,70	2,93
„Mandatum Life Insurance Baltic SE“ Lietuvos filialas	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 007	-6,12	-0,37	1,60	2,11
UAB „PZU Lietuva gyvybės draudimas“	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 301*	-5,93	0,73	2,94	3,50
UAB „SEB gyvybės draudimas“	Investicinis gyvybės draudimas, Nr. 012	-0,97	0,97	2,07	2,43
	SEB pensija plus, Nr. 017	0,50	1,74	2,36	2,57
„Swedbank Life Insurance SE“ Lietuvos filialas	Pensija Plus, Nr. 019	1,96	2,47	2,73	2,82
UAB „DNB investicijų valdymas“	DNB papildoma pensija 100	1,72	2,20	2,44	2,52
UAB „Finasta Asset Management“	Finasta akcijų pensija plus	2,32	2,70	2,89	2,96
UAB „Finasta Asset Management“	Finasta akcijų pensija plus (su sėkmės mok.)	1,86	2,24	2,43	2,49
UAB „MP Pension Funds Baltic“	MP EXTREMO III	3,37	3,77	3,97	4,04
UAB „SEB investicijų valdymas“	SEB pensija 2 plus	2,67	3,27	3,57	3,67
UAB „DNB investicijų valdymas“	DNB akcijų fondų fondas	2,17	2,65	2,90	2,98
UAB „Dovre Forvalting“	Dovre Inside Nordic	3,58	3,78	3,87	3,90
UAB „Finasta Asset Management“	Finasta Naujosios Europos TOP20 subfondas	3,35	3,75	3,95	4,02
UAB „Finasta Asset Management“	Finasta Naujosios Europos TOP20 subfondas (su sėkmės mok.)	2,74	3,13	3,32	3,39
UAB „Finasta Asset Management“	Finasta Rusijos TOP20 subfondas	3,12	3,52	3,71	3,78
UAB „Finasta Asset Management“	Finasta Rusijos TOP20 subfondas (su sėkmės mok.)	2,54	2,93	3,12	3,18
UAB „Orion Asset Management“	OMX Baltic Benchmark Fund	3,49	3,89	4,09	4,15
UAB „SEB investicijų valdymas“	SEB aktyviai valdomas fondų portfelis 100	3,20	3,39	3,49	3,52
UAB „Orion Asset Management“	ZPR Global Equity Fund	1,67	2,05	2,24	2,30

Pastaba: Visi skaičiavimai atlikti neatsižvelgus į ilgalaikems investavimo sutartims (investiciniam gyvybės draudimui ir III pakopos PF) taikomą gyventojų pajamų mokesčio lengvatą, platintojų taikomas nuolaidas įmokoms ar kitokį galimą mokesčių sumažinimą.

Kaip matyti iš IRR rodiklių, **esant 2 proc. rinkų augimui**, mažiausia nauda gaunama pasirinkus investicinį gyvybės draudimą. Tai ypač išryškėja kaupiant trumpiau nei 30 m., kai visi atskaityti mokesčiai viršija pajamas iš rinkų augimo (tik kelių produktų IRR teigiami). III pakopos PF ar KIS jau po 5 m. sukauptą sumą gali būti artima sumokėtoms įmokoms arba jas

viršyti, o kaupiant ilgesnį laikotarpį ji visada viršys sumokėtas įmokas. Konservatyvaus investavimo grupėje visais laikotarpiais geriausių rezultatų pasiekia KIS, taikantys mažus mokesčius.

Esant 4 proc. rinkų augimui, visos įmokos į skirtingus produktus 20 ir 30 m. auga, o tai leidžia sukaupti daugiau, nei sumokėta. Daugelio produktų (išskyrus šešis investicinio gyvybės draudimo produktus) atveju įmokos auga ir 10 m., šių produktų IRR rodikliai yra teigiami. Investuojant ilgą laikotarpį (20–30 m.) nėra vienos produktų grupės, kurią pasirinkę galėtumėte uždirbti ženkliai didesnę sumą, nei investavę į kitus produktus, todėl kiekvieną investiciją reiktų vertinti individualiai. Apskaičiuoti rodikliai patvirtina, kad investicinio gyvybės draudimo produktai ir III pakopos pensijų fondai nėra skirti trumpo laikotarpio kaupimui – kaupiant 5 m., mažiausią tikėtiną naudą gauna pasirinkusieji investicinio gyvybės draudimo produktus, mažesnę sumą nei sumokėtos įmokos gali atgauti ir III pakopos PF ar KIS pasirinkę asmenys.

Rinkoms augant **6 proc. per metus**, visų produktų IRR rodikliai 20 ir 30 m. yra teigiami, todėl sukauptą sumą bus didesnė nei sumokėtos įmokos ir galite tikėtis tam tikros naudos iš investicijų. Geriausia ilgalaikė investicija – KIS, o III pakopos PF ir investicinio gyvybės draudimo rezultatai gana panašūs, todėl kiekvieną produktą reiktų vertinti individualiai. **Būtina įsiminti**, kad investuotojui ne visada gali būti sudaryta galimybė investuoti į KIS ilgą laikotarpį. Kaupiant trumpiau nei 10 m., iš kai kurių investicinio gyvybės draudimo produktų galima atgauti mažiau, nei sumokėta įmokų, net ir esant 6 proc. rinkų augimui, ypač kaupiant 5 m.

Trumpojo laikotarpio rezultatams renkantis daugelį investicinio gyvybės draudimo produktų didesnę įtaką daro mokesčiai, atskaitomi nuo įmokos (pirmaisiais metais šie mokesčiai gali sudaryti nuo 3 iki 60 proc. įmokos), todėl 5 m. kaupimo rezultatai nėra patrauklūs investuotojui. Investuojant ilgą laikotarpį ir didėjant sukauptam kapitalui, svarbesni tampa mokesčiai, kurie atskaitomi nuo valdomo turto.

Atkreiptinas dėmesys, kad IRR rezultatai gauti taikant visam kaupimo laikotarpiui fiksuotus einamuosius mokesčius, kurių dydis kiekvienais metais kinta, atsižvelgiant į patirtas su investicijų valdymu išlaidas. Todėl apskaičiuotas neigiamas ar teigiamas IRR rodiklis neparodo tikrojo šių produktų pelningumo (nuostolingumo).

Renkantis investicinį produktą, **svarbu** atkreipti dėmesį į tai, kad žadamas rinkų augimas dar nereiškia, jog investicijų vertė augs tiek pat. Įmonių taikomi mokesčiai gali smarkiai sumažinti investicijų augimą, o kai kuriais atvejais galima atgauti mažesnę sumą, nei investuota.

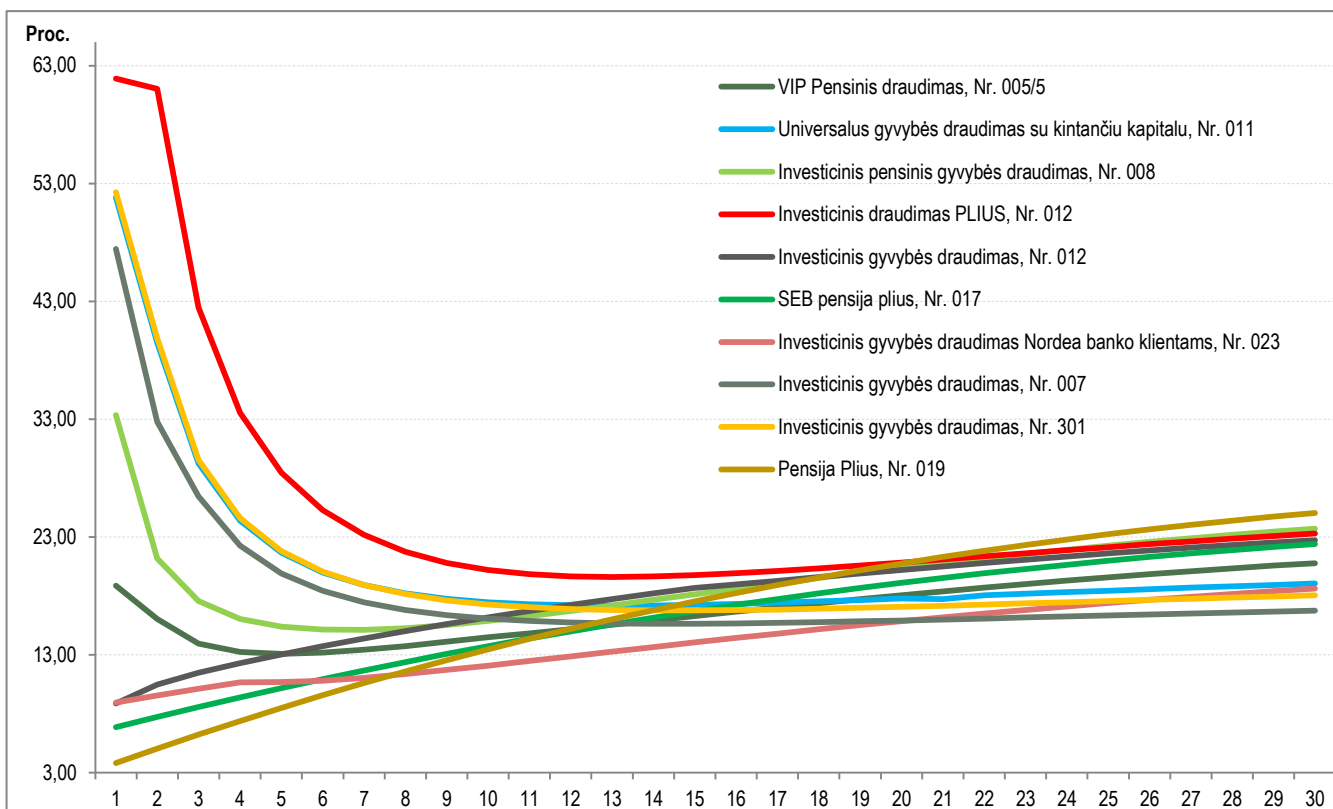
Turto apsauga produktą išleidusio subjekto bankroto atveju. Investicinio gyvybės draudimo draudėjų turtas nėra atskirtas nuo įmonės turto, tačiau draudimo įmonė privalo sudaryti gyvybės draudimo, kai investavimo rizika tenka draudėjui, techninį atidėjinį¹³, atitinkantį įsipareigojimus draudėjui. Bankroto atveju, kaip numato Lietuvos Respublikos draudimo įstatymo 148 straipsnio nuostatos, techninius atidėjinius dengiantis turtas ir iš šio turto gaunamos pajamos gali būti naudojamos tik draudėjų, apdraustųjų, naudos gavėjų bei nukentėjusių trečiųjų asmenų reikiams kreditorių reikalavimams, atsirandantiems iš draudimo sutarčių, tenkinti. Be to, iš draudimo techninius atidėjinius dengiančio turto ir lėšų, gautų jį perleidus, negali būti išieškoma pagal kitas draudimo įmonės prievoles. Draudėjo kreditorinio reikalavimo dydis lygus to draudėjo draudimo sutarčiai sudarytų techninių atidėjinių sutarties pasibaigimo dieną sumai. Jeigu techninius atidėjinius dengiančio turto nepakanka visiems kreditorių reikalavimams, atsirandantiems iš draudimo sutarčių, patenkinti, šie reikalavimai tenkinami proporcingai pagal kiekvienam kreditoriui priklausančią sumą.

III pakopos PF ir KIS turtas yra atskirtas nuo valdymo įmonės ir saugomas atskirame depozitoriume patikėjimo teise. Depozitoriumas privalo veikti dalyvių naudai ir vykdyti visas Lietuvos Respublikos kolektyvinio investavimo subjektų įstatymo 32 straipsnyje nurodytas funkcijas. Valdymo įmonės bankroto atveju depozitoriume laikomas turtas išdalijamas fondų dalyviams arba perduodamas valdyti kitoms valdymo įmonėms. Į šį turtą negali būti nukreipti jokie valdymo įmonės kreditorių reikalavimai.

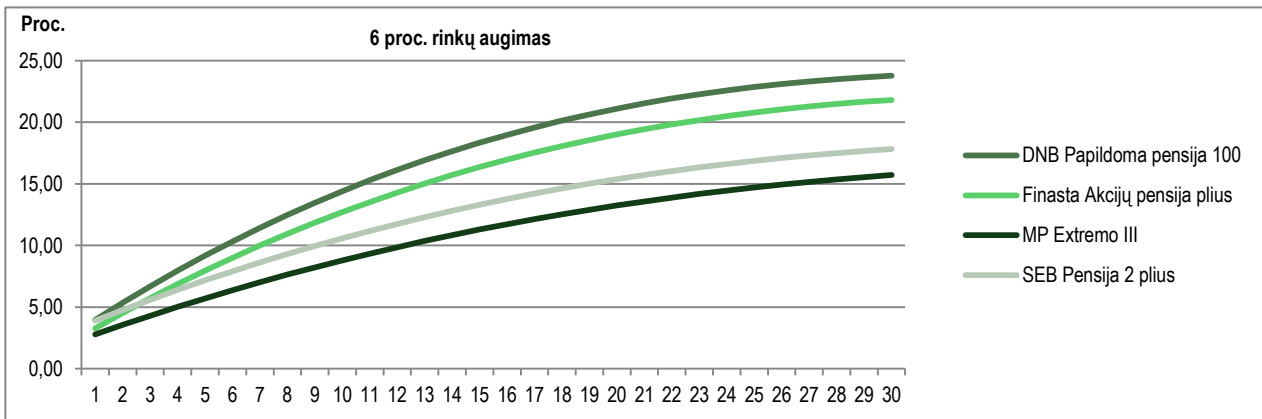
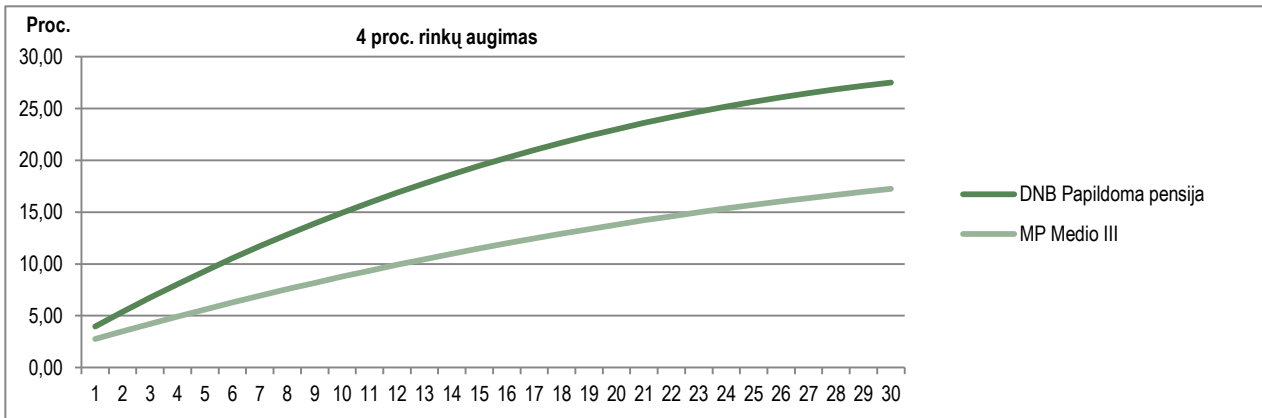
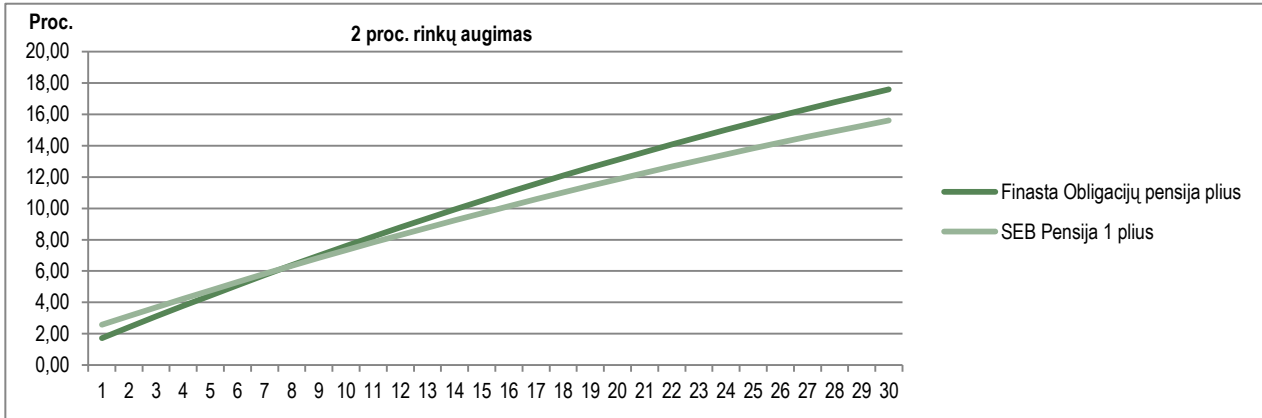
Tik įvertinus visas galimybes galima priimti sprendimą. Remiantis gautais rezultatais, negalima teigti, kad vienas investicinis produktas dėl didžiausių administracinių mokesčių, kitas – dėl mažiausios sukaupto kapitalo vertės laikotarpio pabaigoje yra mažesnio patrauklumo už kitus investicinius produktus. Pakeitus bent vieną iš standartinių prielaidų, gali būti gaunami kitokie rezultatai, todėl kiekvienas investuotojas turi įvertinti visus galimus produktus ir jų savybes (taikomus mokesčius ir investicijas, į kurias nukreipiamos lėšos, investicijų riziką bei tikėtiną grąžą, garantijas ir pan.) ir tik tada priimti racionalų sprendimą dėl jo lūkesčius geriausiai atitinkančio investavimo produkto.

¹³ Šis atidėjinys apskaičiuojamas pagal investicinių vienetų, priskirtinų draudimo sutarčiai, vertę šio atidėjinio sudarymo momentu.

4 pav. Mokesčių ir kapitalo (be atskaitymų) santykio kitimas per 30 metų, kai rinkų augimas 4 proc.

5 pav. III pakopos PF mokesčių ir kapitalo (be mokesčių) santykio kitimas per 30 metų

6 pav. KIS mokesčių ir kapitalo (be mokesčių) santykio kitimas per 30 metų

